

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Petra Říková

Zapomenutá moravská spisovatelka

Marie Ebnerová z Eschenbachu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů literatury.

V Olomouci, dne 18. 4. 2018

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, jeho cenné rady a připomínky, vstřícnost a ochotu při konzultacích.

Obsah

Úvod	5
1 Moravský realismus v 2. polovině 19. století	7
1.1 Obecná charakteristika realismu	7
1.2 „Moravští realisté“	9
2 Život spisovatelky	13
2.1 Původ, dětství a mládí	13
2.2 Manželství, přátelé a jejich vliv na autorčin život a psaní	16
2.3 Závěr života	18
3 Dílo	19
3.1 „Moravská Božena Němcová“	20
3.2 Charakteristika tvorby	20
4 Obecní dítě	23
4.1 Kompozice	24
4.2 Postavy	28
4.2.1 Pavel	29
4.2.2 Habrecht	31
4.2.3 Vincka	32
4.2.4 Milada	33
4.2.5 Barbora	35
Závěr	36
Seznam použité literatury a internetových zdrojů	38
Přílohy	41
Anotace	43

Úvod

Marie Ebnerová z Eschenbachu nazývaná jako „*rakouská*“ nebo také „*moravská Božena Němcová*“ patří u nás dnes už k zapomenutým autorům. Její osobnost, tvorba a přínos však jistě stojí za povšimnutí. Autorčin význam spočívá především v tom, že se snažila realisticky a velmi přesvědčivě zobrazit moravský vesnický život, a tak poskytnout čtenáři představu o moravské vesnici 19. století. V roce 1911 byla dokonce nominována na Nobelovu cenu za literaturu, což dokazuje její obrovský význam a také to, že by se na tuto autorku nemělo v české literatuře zapomínat. V německy mluvících zemích je dodnes považována za jednu z nejvýznamnějších německy píšících spisovatelek.

Hlavním cílem bakalářské práce je představit a přiblížit zapomenutou spisovatelku, která byla velmi chytrou ženou, zajímavou osobností a pozoruhodnou spisovatelkou. Cílem práce je i představit autorčinu tvorbu a zjistit možné souvislosti mezi životem a dílem. Jedním z cílů je také ukázat, proč by se na tuto autorku nemělo zapomínat, v čem spočívá její význam.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu velkého zájmu poznat co nejlépe osobnost a dílo Marie Ebnerové z Eschenbachu. Spisovatelka je mi velmi blízká tím, že se narodila nedaleko mého bydliště. Stala se pro mne zajímavou také tím, že psala svá díla německy, tedy jazykem, který v kombinaci s českým jazykem studuji. Měla jsem možnost zhlédnout v roce 2016 výstavu s názvem Marie Ebnerová z Eschenbachu/Deník moderní Evropany ke 100. výročí úmrtí této autorky. Navštívila jsem i dvě místa, která se s autorkou pojí. Její rodné Zdislavice a zámek Lysice, kde se dodnes nachází autorčina knihovna. Zdislavice jsou místem jejího narození a také místem, kde na zámku trávila letní měsíce. V Lysicích na zámku zase občas pobývala u svého strýce, který zámek vlastnil. Autorka mě po tomto malém seznámení natolik nadchla, že jsem se rozhodla se jí věnovat.

Bakalářská práce je členěna do čtyř kapitol. V první kapitole charakterizují moravský realismus 2. poloviny 19. století, kde je řazena i samotná autorka. Nejprve objasňuji termín realismus a uvádím jeho znaky. Poté se zaměřuji na tři významné realistické autory zmiňovaného období, mezi které je řazena i Marie Ebnerová z Eschenbachu. V druhé kapitole věnuji pozornost životu spisovatelky. Postupně objasňuji její původ, dětství, mládí, život s Mořicem Ebnerem z Eschenbachu a poukazuji na přátele, kteří měli jak na autorčin život, tak tvorbu výrazný vliv. Třetí část patří samotné tvorbě autorky. Současně věnuji malou pozornost i objasnění spojitosti Ebnerové z Eschenbachu s Boženou Němcovou. Čtvrtá kapitola je tou nejobsáhlejší. Snažím se v ní o představení nejznámějšího díla *Obecní dítě*. Zaměřuji se na okolnosti vzniku díla, titul díla a rozebírám dílo i z kompozičního hlediska. V rámci kompozice

naznačuji dějovou linii a rozebírám prostor a čas. Provádím v této kapitole také analýzu postav. V rámci postav se zabývám i nejdůležitější motivy.

1 Moravský realismus v 2. polovině 19. století

Realismus na Moravě ve 2. polovině 19. století se projevil především ve venkovské tematice. Při hlubším studiu můžeme vidět, že rozvoj realismu na Moravě byl hodně pozvolný a postupně se projevil především v próze a dramatu. V dílech některých autorů se však stále objevovaly i prvky předchozího romantismu. Realistická díla tvořili v této době autoři dodnes velmi známí, vedle nich však i autoři, které dnes už můžeme považovat za zapomenuté. Nejvýraznějším projevem realismu na Moravě se stal nejspíše kritický realismus, který v literatuře na Moravě reprezentují díla Gabriely Preissové, Aloise a Viléma Mrštíka nebo Jana Herbena. K těm méně známým autorům, kteří tvořili ve stejné době a jejich tvorba postupně směřovala k realismu, patří Antoš Dohnal, Emanuel Klement Sahánek, Antonín H. Sokol, Josef Večeřa, František Roháček a další. V tomto období se však v moravském prostředí prosadila i jména německy píšících realistických autorů. Dnes už jsou tato jména v české literatuře také spíše těmi zapomenutými. Patří mezi ně i autorka Marie Ebnerová z Eschenbachu.

1.1 Obecná charakteristika realismu

Dle *Lexikonu teorie literatury a kultury* (2006) se pojem realismus v průběhu své historie rozrostl a rozšířil, proto se potýkáme s přetrvávajícími problémy s definicí tohoto pojmu. Je možné jej vztáhnout (někdy současně) na epochu, na literární program i na styl.

Byly vybrány podle vlastního uvážení tři definice realismu. *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů* (1993) mluví o realismu jako o protikladu idealismu či romantismu: „*Realismus je postojová orientace, jíž je vlastní věcnost, strízlivost a rozumová úvaha; jejím protikladem je idealismus, popř. romantismus.*“ (Pavelka a Pospíšil, 1993, s. 155)

Definici najdeme i u Chaloupky, který vyzdvihuje při definování realismu zobrazení skutečnosti, reálného života a reálného prostředí. Realismus tedy chápe jako „*široké označení pro takovou literaturu, která se látkově obrací ke skutečnosti, k reálnému životu lidí v reálném prostředí, a která zpracovává svou látku způsobem, jenž odpovídá nebo mohl by odpovídat reálné situaci.*“ (Chaloupka, 2005, s. 784)

Vlašín zase mluví o realismu nejen v literatuře, ale i v umění. Dočteme se u něj, že realismus je „*jedna ze základních tendencí v literatuře a umění od samého jeho počátku, zahrnující vztah díla i autora k realitě jakožto objektu umění, ztvárnění této reality v uměleckých dílech i funkci díla ve společnosti.*“ (Vlašín, 1976, s. 245)

Nyní je namístě se věnovat tomu, co je podstatou realismu a jaké jsou jeho znaky. Realismus je charakteristický svou mnohostranností a rozmanitostí tvůrčích postupů a prostředků. „*Realismus je svou podstatou antinormativní – v žádném případě není souborem pravidel či předpisů umělecké tvorby.*“ (Vlašín, 1976, s. 247-248)

Základní jeho princip je, že směřuje k převaze objektivního principu v umělecké tvorbě a k poznávání objektivních zákonitostí života na základě pravdivého zobrazení skutečnosti. Podíl na tom má, jak sama skutečnost, tak autorský subjekt. Významnou roli hraje autorův názor na svět, jeho vědomé úsilí dojít k pravdě a upřímnost. Zásadní je i autorův postoj k fašismu a přetvářce a také jeho zaujetí pro soudobé společenské problémy. (Vlašín, 1976) Mohli bychom tedy říct, že autorovy názory a postoje jsou velmi důležité, jelikož ovlivňují jeho samotné dílo, které se díky němu stává buď realistickým nebo nerealistickým.

Pravdivost a věrnost skutečnosti je vnímána jako základní estetický princip realistického umění. Znamená to nejen hodnověrnost díla, ale také postihnoutí obecných zákonitostí života (tzv. typizace). Skutečnosti jsou zachycovány komplexně a v celé své složitosti. Vlašín také uvádí: „*Důležitou složkou r. je humanismus, obrážející se v jeho předmětu, jímž je člověk ve společenském vývoji, v autorově postoji k předmětu – v úsilí zobrazit člověka ve vší složitosti a postihnout jeho společenskou úlohu nejen jakožto bytosti sociálně, biologicky atd. determinované, ale jakožto aktivního činitele společenského vývoje.*“ (Vlašín, 1976, s. 247) Z toho je možné usoudit, že nejen zmíněná skutečnost, ale i člověk má být zachycen ve vší složitosti.

Podle Vlašína (1976) řadíme k nejdůležitějším znakům realismu pokrokovost. Ta se vztahuje k obsahu, tematice, způsobu ztvárnění, ale také ke vztahu k předchozím společenským a uměleckým tradicím. Tradice jsou díky realismu rozvíjeny, prohlubovány a obohacovány.

Koho tedy nazýváme „*realistou*“? Timofejev uvádí: „*Realistou nazýváme spisovatele, který vystihl ve skutečnosti to, co je pro ni charakteristické a typické a ukázal nám to v takových formách, které jsou vlastní této skutečnosti samé, jež si můžeme ověřit a jež jsou v ní zcela možné.*“ (Timofejev, 1953, s. 339)

Realismus, který chápeme jako umělecký směr založený na principu tzv. odrazu skutečnosti v uměleckém díle, je prosazován až v 19. a 20. století. V literatuře se v 19. století prosadil jako kritický realismus a v první polovině 20. století jako meziválečná proletářská literatura či socialistický realismus. Jev postmoderny představoval magický realismus.

1.2 „Moravští realisté“

„V druhé polovině 19. století se v německy mluvícím světě literárně prosadilo několik autorů, spojených regionem, kde se narodili – Moravou -, kam také zasadili příběhy svých próz.“ (Kosatík, 2001, s. 54) K těmto autorům jsou řazeni tři významní realističtí autoři, kteří jsou v literatuře označováni jako tzv. „moravští realisté“.

Fialová-Fürstová (2017, s. 116) ve své publikaci uvádí, že se o těchto třech velkých realistických autorech 19. století dokonce někdy mluví jako o „moravském triumvirátu“. Jedná se o Ferdinanda von Saara, Jakoba Julia Davida a Marii Ebnerovou z Eschenbachu, které budou věnovány zbylé kapitoly.

Všechny tři zmíněné autory spojovalo moravské prostředí. Dva z představitelů se zde narodili a všichni tři zde zasazovali příběhy některých svých děl. Spojovala je také prozaická tvorba, na kterou se všichni tři zaměřili. Z označení „moravští realisté“ lze odvodit, že je spojoval i realismus, tedy jejich tvorba je realistická. V neposlední řadě všichni tři autoři tvořili ve stejném období a svá díla psali v německém jazyce. Ferdinanda von Saara a Marii Ebnerovou z Eschenbachu pojilo také blízké přátelství. Vzhledem k tomu, že jsou Ferdinand von Saar a Jakob Julius David v literatuře řazeni k Marii Ebnerové z Eschenbachu a spojuje je všechny tři spousta okolností, bude jim nyní věnována pozornost.

Ferdinand von Saar (1833 Vídeň – 1906 Vídeň) byl rakouský měšťanský realistický spisovatel. Ačkoliv se nenarodil v českých zemích, měl k nim blízký vztah, hlavně k Moravě. Deset let absolvoval vojenskou službu v různých českých a moravských posádkách (v Praze, Brně, Olomouci a Jihlavě) a díky tomu se dokonale seznámil s českým prostředím. Toto působení a chudobné podmínky, ve kterých vyrůstal, ovlivnily jeho literární tvorbu. Saarův příběh skončil tragicky. „Poté, co onemocněl na rakovinu střev, se rozhodl vyřešit bezvýchodnou situaci sebevraždou. Před smrtí ještě několik posledních hodin nesnesitelně trpěl, než se dostavilo vysvobození.“ (Kosatík, 2001, s. 63) Vykoupil (2006) ve svém článku píše, že Saar skončil stejně tragicky jako hrdinové jeho vlastních děl. K jeho životnímu příběhu dodává, že to je typicky rakouský život a typicky vídeňský konec.

Ferdinand von Saar je označován za mistra „malých prozaických forem“, tedy povídek a novel. Ty se vyznačují bohatostí děje a psychologickou drobnokresbou a jsou proto označovány jako koncentrované romány. Saarovy postavy jsou zpravidla společenští outsideri, tedy lidé, kteří žijí v ústraní, a kteří se vyhýbají chvatu doby. Tyto lidi nacházel autor na společenském dně. Rezignace na život je základní životní pocit autorových postav. Lidé jsou podle Saara

odsouzení k tomu, aby žili a trpěli. Saar je označován za básníka tohoto typicky rakouského odevzdaného plynutí, tedy podrobení se proudu času.

V následujícím úryvku můžeme vidět, že autor sympatizoval s lidmi, kteří jsou hrdinové jeho děl. Tedy sympatizoval s lidmi, kteří žijí na společenském dně. Jak sám napsal, cítil se k nim přitahován. R. Toman v doslovu knihy *Rekvie lásky* cituje jeho slova: „*Cítím se přitahován k lidem, jejichž život a působení spadá do minulých dnů a kteří se již nedovedou přizpůsobit novým poměrům. Mluvím rád s řemeslníky a obchodníky, kteří padli za oběť svobodnému podnikání, s úředníky a vojáky, kteří jsou pohřbíváni troskami svržených systémů, s aristokraty, kteří dosti skromně, živoří z posledního lesku svého vznešeného jména. Samé typické osobnosti, jimiž nemohu upřít jistou účast, neboť vše, co si přejí, aby se navrátilo, přece kdysi existovalo a něco v životě znamenalo. Bylo mocnou silou jako leccos, co existuje, působí a je silou dnes.*“ (R. Toman, In Saar, 1972, s. 442)

Jak Kosatík (2001) uvádí, ačkoliv je Saar považován především za autora habsburské Vídně, zachytil ve své tvorbě i Prahu a několik moravských míst.

Příkladem realismu v tvorbě Ferdinanda von Saara může být následující ukázka z jednoho ze Saarových děl. Jedná se o ukázku z novely *Troglodytka*., která se odehrává na Moravě. Kubíček (2002, s. 158) označují novelu za baladický příběh tragické ženské postavy, která pocházela z brlohů chudiny v okolí Blanska. „*Jednoho dne – bylo to v květnu, který se po drsném a téměř zimním dubnu nádherně vydařil – jsem měl opět co dělat v lesní kanceláři. Když jsem se přiblížil k můstku, viděl jsem, že dole těsně u řeky leží nějaká žena, která se líně a spokojeně vyhřívala na teplém písčitém břehu. Měla na sobě jen tenoučké, vybledlé, potrhané hadříky, které jí nesaahaly ani ke kolenům. Sepraný pestrý šátek jí sklouzl z hlavy na záda, takže jí byly vidět kudrnaté tmavé vlasy. Když zaslechla mé kroky na kládách můstku, mechanicky ke mně otočila hlavu, kterou měla podepřenou rukama a zadívala se na mě velkýma, temně zelenýma očima. Tyto oči a i jinak jistá podobnost s oním mladým pobudou mě okamžitě přivedly k přesvědčení, že je to Kratochvílova dcera, která se zřejmě v poslední době vrátila z trestnice domů.*“ (Saar, 1972, s. 222-223)

Saar zde prokazuje své realistické vypravěčské umění. V ukázce vidíme, jak realisticky, otevřeně a přesvědčivě popisuje úplně všední situaci. Jedná se o detailní popis prvního setkání vypravěče příběhu lesního Pernetta a hlavní hrdinky Marušky Kratochvílové nazývané *Troglodytka*.

Jakob Julius David (1859 Hranice na Moravě – 1906 Vídeň) byl na rozdíl od Ferdinanda von Saara rodilým Moravanem.

Byl to prozaik, básník a publicista, který měl židovský původ. Částí svého života a také díly byl spjatý s Moravou. Řadí se mezi nejlepší rakouské prozaiky. Význam jeho tvorby spočívá především v drobné próze. Díla jsou realistická, ale obsahují i prvky naturalismu. Jsou silně sociálně tendenční. Kubíček (2002) přímo uvádí, že „*námětem jeho próz jsou z valné části epizody osudů lidí, žijících v „nepěkném“ světě bídy a proletarizace (...).*“ (Kubíček, 2002, s. 159)

Za nejlepší Davidovo dílo je považována povídka *Die Hanna* (1904, *Haná*; 1913 *Hanačka*). Povídka sice česky nevyšla v 2. polovině 19. století, které je tato kapitola věnována, ale kvůli významnosti a spojitosti povídky s moravským prostředím jí je věnována malá pozornost.

Povídka líčí příběh moravské selské dívky Hany, která se provdá za úspěšného malíře Floriana Petržilku. Po dlouhém přemlouvání a promýšlení se dívka rozhodne stát se jeho živým modelem při malování ženského aktu. Malíř obraz dokončí a rozhodne se jej vystavit. Dívka vzápětí spáchá sebevraždu, chce být ušetřena ostudy, která by následovala.

Podle Kosatíka (2001) se autor v povídce podobně jako hlavní hrdina prokázal jako dobrý „*krajinář*“, který má k Hané až mystický vztah. Následující ukázka může být toho důkazem. „*To byla ta bohatá, plodonosná rovina, kterou jsem znal, miloval, a proto tím bolestněji po ní toužil, čím déle jsem ji neviděl, ověněna modrými vrchy, takže nikdy nevyvstával dojem bezmeznosti a opuštěnosti, s vodami líně tekoucími, tvořícími veliké oblouky a záhyby, které jako by nikdy nemohly zemdlít ve svlažování této vděčné půdy, s hustými jako vyrazivšími lesíky, plnými přívětivého stínu, se ztuhými topoly na okraji bílých silnic, uchvacující a podmaňující ve všech svých náladách, celou svou duší, která se však nezjevuje každému, která chce, aby se jí naslouchalo, aby se po ní pátralo, nežli odpoví a odmění.*“ (David 1918, cit. podle Kosatík 2001, s. 64)

Následující ukázky ze zmiňovaného Davidova díla *Hanačka* ukazují, jak autor realisticky popisuje nejen krajinu, ale i postavy. „*Seděl jsem mrzut u okna a hleděl ztrnule ven na plochou krajinu a na veliké třpytění, které bylo ve světě. Neboť vycházelo z každé kupy sněhu a z každé zasněžené střechy, poněvadž sníh byl suchý, neslepený, obrovsky a jasně čistý. Domy vypadaly nižší než jindy, pláň byla daleká a zalitá sluncem, vrchy byly bližší, mámivé a všechno bylo tak jasné, až oči bolely.*“ (David, 1918, s. 51) V ukázce vidíme, jak autor podrobně a velmi věrohodně popisuje zimní krajinu. Ve čtenáři to budí dojem, jako by se ocitl v té chvíli na tom samém místě a prožíval stejnou situaci.

David také podrobně realisticky popisuje postavy. „*Byla velmi ostýchavá, aneb se takovou stavěla. Také byla příliš mladá. Tak kolem sedmnácti. Oči se dívaly vždy tak, jakoby hledaly něco na zemi, možná, že včerejší den. Pro dlouhé černé řasy ani se nemohlo určit, jaké jsou*

barvy. Byla veliká a pěkně se držela. Při práci – na příklad, když tlačila před sebou trakař se zeleným krméním, který má přec svoji váhu, - bylo viděti, jak je silná, úplně bez chyby roslá a že je jí práce hračkou.“ (David, 1918, s. 36) Autor při popisu postavy dbá na detaily. Od obecného směřuje ke konkrétnímu. Pracuje s přirovnáním, které ve čtenáři může vyvolat ještě jasnější představu o popisované postavě.

2 Život spisovatelky

2.1 Původ, dětství a mládí

Marie Ebnerová z Eschenbachu se narodila 13. září roku 1830 na zámku ve Zdislavicích u Kroměříže jako Marie Dubská.

Pocházela ze starého českého šlechtického rodu Dubských, rodu s bohatou historií, jehož kořeny sahají hluboko do minulosti. Významným členem rodiny Dubských byl Vilém Dubský z Třebomyslic (1548-1646), který byl samotným císařem Rudolfem II. povýšen do šlechtického stavu. Vilém však po neúspěšném stavovském povstání v roce 1620 ztratil celý svůj majetek, který znovu získali až v 18. století jeho potomci Franz a Johann. Starším bratrem byl Franz Dubský (1750-1812), který založil lysickou větev rodu Dubských. Mladší z bratrů Johann Nepomuk Dubský (1752-1790) založil zase zdislavickou větev rodu, ze které pocházela i autorka. Jedním ze tří jeho synů byl Franz (1784-1873), který jako jediný ze svých bratrů přežil napoleonské války. Byl to otec autorky. Po smrti své první manželky se podruhé oženil a vzal si Marii von Vockel (1801-1830), matku Marie. Z tohoto manželství se narodila nejen Marie Ebnerová z Eschenbachu, ale také její sestra Friederika (1829-1895).

Marie brzy ztratila matku, zemřela krátce po jejím narození. Jak však vysvětluje, měla ji stále v paměti. Celou situaci popisuje autorka takto: *Mé sestře Friederice bylo čtrnáct měsíců a mně čtrnáct dní, když nám umřela matka. Přesto jsem si o ní udělala jasnou představu, a ta mě provázela po celý život. Její portrét v nadživotní velikosti visel v ložnici městského bytu naší babičky. Byla to podobizna od Agricoly. Vyobrazil ji v pomyslném kostýmu, v tmavě zelených sametových šatech vystřižených po ramena, se světlými rozparky a dlouhými, širokými rukávy. Hlavu má maličko pootočenou a lehce nachýlenou, krk a ruka spočívající na prsou jsou zářivě bílé a velmi jemně a krásně tvarované. Půvabná tvář vyjadřuje pokoj a mír, hnědé oči hledí pozorně a moudře a vyzařují ušlechtilé světlo ducha, stejně jasného jako hlubokého.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 9)

Marie byla se svou starší sestrou Friederikou vychovávána společně, což způsobovalo potíže. Marie se totiž zdála pomalejší jak ve čtení, tak psaní a byla tedy pozadu za svou sestrou. Otec, který se jevil více jako voják než pedagog, nebral na vědomí věkový rozdíl obou dcer. Marie tedy byla často kárána. Sama Ebner-Eschenbachová (2005) přiznala, že v sestřině sešitu se objevovaly samé „výborné“ a ona sama málokdy dosáhla „velmi dobré“.

Z autorčiných vzpomínek je patrné, že otec vládl nad dětmi přísnou rukou a vzbuzoval v nich značný respekt. Ebner-Eschenbachová (2005) však také potvrdila, že se tatínkova ruka jí nikdy

drsně nedotkla a že na ni nikdy ani nezvýšil hlas. Popisuje ho i jako spravedlivého a věrného. „*Kdo získal jeho lásku, ten ji nikdy nepozbyl.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 32)

Otec se po smrti matky ještě dvakrát oženil. První manželkou a zároveň macechou Marie byla Eugenie von Bartenstein (1808-1837). Marie získala další tři sourozence - Adolfa, Viktora Josefa a Sofii. O Eugenii von Bartenstein spisovatelka napsala: „*Naše mladá maminka nás měla stejně vroucně ráda jako své vlastní děti, malé bratry a líbeznou sestřičku, která přišla po nich. Cítili jsme se velmi dobře pod něžným maminčíným a babiččným dohledem (...)*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 12)

Druhou nevlastní matkou se jí stala Xaverina Kolowrat-Krakowská (1808-1869), která měla na její vývoj významný podíl. Byla první, která projevila pochopení pro Mariin literární talent. I z tohoto svazku získala Marie další dva sourozence (Heinrich, Julie). Celkem tedy měla šest sourozenců a všichni byli rovnocenně vychováváni. Starší sestru Friederiku Marie milovala a Friederika byla pro ni velkým vzorem.

Velký vliv na ni měly dvě české chůvy. I o nich se velmi často zmiňuje ve svých vzpomínkách. „*Bud' požehnaná ještě i v hrobě, ve kterém už tolik dlouhých let odpočíváš, naše hodná Josefo Navrátilová, zvaná Pepinko! Tvoje zásluhy o nás jsou neocenitelné.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 12) Druhá chůva, která se jeví z vyprávění jako mírnější, byla Anička. „*Ten koho některé výchovné opatření naší bohyně osudu zasáhlo velmi tvrdě, šel za Anišou mou bývalou kojnou, a u ní se vyplakal. Byla jasnou hvězdou našeho dětství, vždycky milá a hodná. Byla pěkná jako obrázek (...)*“ (Ebner Eschenbachová, 2005, s. 13). Ze vzpomínek je také patrné, že důležitou osobou se nejen pro Marii, ale i pro její sourozence stala později vychovatelka Marie Kittlová.

Rodina střídala pobyty ve Zdislavicích na zámku s pobyty ve Vídni. S rodinou pobývala i babička Vockelová, která jak autorka ve svých vzpomínkách píše, „*po smrti své dcery zůstala u nás, neopustila nás, ani když se náš otec znovu oženil.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 10)

Na zámku ve Zdislavicích žila s rodinou i sestra Mariina otce Helena a její syn Mořic, Mariin bratranec a později také manžel. Mořic byl o hodně starší než Marie. Setkal se s ní poprvé, když mu bylo patnáct let. Mořic ve svých vzpomínkách sděluje událost narození své budoucí ženy. „*A když jsem pozoroval to malé, ve svém košíku dřímající děcko, jak jsem tenkrát mohl tušit, že za 18 let, až rozkvete v pannu, se stane mou ženou, jak jsem mohl tušit, že v této křehké bytosti se skrývá a na své rozvinutí čeká mimořádné nadání, spojené s železnou silou vůle, jak jsem si tenkrát mohl myslet, že toto malé děvče bude jednou jako žena, spojujíc srdce dítěte s hlavou mudrce, vyvolena a povolána k tomu, aby se stala nejušlechtlejší spisovatelkou německou.*“

(Munzar 2003, s. 14) Ebner-Eschenbachová (2005) vypráví, že Mořice brala jako strýce a také ho tak oslovovala. Ne kvůli věkovému rozdílu, ale kvůli velké vážnosti.

Domácí učitelé naučili Marii číst, psát, počítat a mj. i francouzský jazyk, který často používal její otec a kterým i psala své první básně. Četba a návštěva divadla Burgtheatru ve Vídni, kde rodina měla stálou ložnici, se staly hlubokým pramenem jejího vzdělání. Rodina divadlo navštěvovala v zimním období, kdy pobývala ve Vídni.

Spisovatelka byla také vychovávána ve víře. Chodila do kostela v Hošticích nedaleko Zdislavic, kde působil pan páter Borek, který ji i vyučoval náboženství. Z jejích vzpomínek je patrné, že k víře měla velmi pěkný kladný vztah. „*Pohled na spoustu modlících se lidí, výraz jejich tváří, jejich zpěv, to vše mě dojímalo do hloubi duše. Milovala jsem je, cítila jsem se jim blízká, protože jsem se narodila na stejné hroudě země. Povznášel mě zvuk varhan, s rozkoší, která se slovy nedá popsat, vznášelo a chvělo se celé mé srdce vstříc našemu Pánu a já savá pokora mě naplňovala, když zvony slavnostně ohlašovaly jeho příchod.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 71)

Jeřábková (2014) zmiňuje, že se u Marie objevoval už v dětství sklon psát, vymýšlet si příběhy a vnímat a pamatovat si, co prožívá okolí. Začínala psaním básní, které si psala tajně na útržky papíru. „*Vichřici jsem tajně svěřovala papírové dopisní vlaštovky, vysoko jsem je zvedala a byla šťastná, když mi je vytrhla z ruky a já je zahlédla jen jako bílé body blyštící se v záři slunce...Letěly, letěly – a mé myšlenky je následovaly. Kdo je najde? Muž, žena, dítě? A bude se divit, radovat a zeptá se: „Kdo mi asi posílá pozdrav? Kdo mi píše tak pěkně a mile?“*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 68) Později verše začala zapisovat do sešitů, které si sama vyráběla a některé z nich nosila stále u sebe.

Spisovatelka se však setkávala u rodiny s nepochopením své tvorby. Pro babičku Vockelovou představovalo vnuččino psaní hřích, ztrátu času a nebezpečí pro vychování malé šlechtičny. Sestra Friederika také tuto činnost sestry nechápala. „*Nikdy jsem nedala najevo bolest a zlobu, kterou mi působilo němé odmítání, a jak často jsem je měla ještě zakusit!*“ (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 78) Uznání získala až u bratrance Mořice, když se mu do rukou omylem dostaly její verše. Tenkrát jí odpověděl také verši a v epilogu stálo (Ebner-Eschenbachová, 2005, s. 90):

„*Ty německá ženo, hled' nezpívat
jen cizí slávu a cizí šat!
Germánská krev ti koluje v těle,
co německy myslíš, německy vyslov směle*“

Marie zmiňuje, že neměla pocit, že by její myšlenky byly německé, jelikož když byly malé děti, mluvily u nich pouze česky a později zase jedine francouzsky. Začala se tedy přísně pozorovat a zkoumat v jakém jazyce přicházejí její nápady. „*Vnitřně se má přeměna z francouzské básničky v německou udála rychleji než přeměna housenky – řekněme v běláška. Okamžitě jsem byla přesvědčená, že je nutné, abych si zvykla na němčinu jako na jazyk svého myšlení (...)*“ (Ebner Eschenbachová, 2005, s. 91) Z toho můžeme usoudit, že další Mariina tvorba byla už psána v němčině.

Marie si všímala okolo sebe bídy prostých lidí, zajímala se o společenské a politické dění své doby. Vlastní reakce na různé události, které buď prožila nebo se o nich dozvěděla v novinách, zapisovala pravidelně do svých deníků. Prvního literárního uznání se jí dostalo ve chvíli, kdy si její literární pokusy přečetl a kladně zhodnotil veliký literární kritik a dramatik Franz Grillparzer¹. (Jeřábková, 2014)

2.2 Manželství, přátelé a jejich vliv na autorčin život a psaní

V roce 1848 se provdala za svého bratrance Mořice Ebnera z Eschenbachu. Jak už bylo zmíněno, Marie byla Mořicova sestřenice, jelikož její otec a Mořicova matka byli sourozenci. U Mořice se projevovalo velké nadání pro fyziku, jejímuž studiu se věnoval. Vyučoval ji na ženijní akademii ve Vídni, kde také sám studoval. Později se zde stal řádným profesorem fyziky a chemie.

„*Krátce po mém sňatku byla ženijní akademie, na níž byl můj muž (tehdy kapitán ženistů) profesorem přírodních věd, přeložena do kláštera Louka u Znojma. Prožili jsme tam deset let (...)*!“ (Munzar, 2003, s. 11) Tady se však Marie musela obejít bez vídeňského společenského života, divadla a svého venkovského zdislavického světa. Starala se zde o matku svého manžela, Helenu Ebnerovou z Eschenbachu, která trpěla duševní chorobou. Velkou oporou jí však byli její přátelé, které poznala ve Vídni. Marie se stala ženou v domácnosti, zatímco její muž se zaměřil především na svou práci. Volný čas trávila psaním.

Po pobytu v Louce u Znojma, žili manželé opět v zimním období ve Vídni a v letních měsících ve Zdislavicích. Vídeň poskytovala Marii opět více příležitostí. Jelikož manželství Marie a Mořice bylo bezdětné, Marie věnovala kromě psaní čas i dětem svých bratrů. Stala se pro ně tetou vychovatelkou, která kladla důraz na jejich vzdělání a morální vývoj. U Munzara (2003) je uvedeno, že „*manželství spisovatelky a polního maršála bylo bezdětné, harmonické a klidné. Oba měli své zájmy a navzájem se velkoryse respektovali.*“ (Munzar, 2003, s. 17)

---

¹ Franz Grillparzer (1791-1872) - rakouský spisovatel, dramatik

Ida Fleischlová, Betty Paoli, Franz Grillparzer, Josephine von Knorr, Ferdinand von Saar, Hieronymus Lorm, Josef Breuer jsou jména, která se pojí s Marií Ebnerovou z Eschenbachu. Dá se předpokládat, že se jednalo o její nejbližší přátele, kteří měli na spisovatelčin život i tvorbu zásadní vliv.

Jak je u Jeřábkové (2014) uvedeno, okruh přátel kolem Marie se rozšiřoval od roku 1856, kdy se manželé navrátili z Louky do Vídně. Ida Fleischlová a Betty Paoli se staly jedny z jejích přítelkyň, se kterými v zimě trávila večery hrou karet a pokuřováním doutníků. Přítelkyně si navzájem vyměňovaly knihy, posuzovaly umělecká díla nebo navštěvovaly divadlo. Později dokonce společně pořádaly večery četby vlastních nebo i jiných literárních děl. Ida Fleischlová později byla tou, která provedla korektury všech Mariiných děl. Básnířka Josephine von Knorr se stala také jednou z jejích opor, která jí velmi radila v době, kdy pečovala o nemocnou tchýni Helenu. Prostřednictvím dopisů povzbuzovala Marii v literární tvorbě a sledovala její umělecký vývoj. (Jeřábková, 2014) Z následujících úryvků z dopisů adresovaných Marii je patrná velká podpora a uznání od Josephiny von Knorr. Na jedné straně ji podporovala v psaní. „*V listopadu 1852: Obdivuji tvoji lehkost psát historické látky.*“² (Knorr 1852, cit. podle Jeřábková 2014, s. 197 vlastní překlad) Na druhé straně jí byla nejspíše velkou oporou v době, kdy se starala o Mořicovu matku. „*12. dubna 1853: Nervově nemocní vzbuzují ve mně nejhlubší soucit, neboť je to zajisté nepopsatelné utrpení.*“³ (Knorr 1853, cit. podle Jeřábková 2014, s. 197 vlastní překlad)

Ferdinand von Saar byl také jedním z jejích blízkých přátel. S Marií Ebnerovou z Eschenbachu a s Josephinou von Knorr diskutoval o literatuře a radil se s nimi. „*Přátelství s Ferdinandem von Saarem bylo v každém ohledu mnohem hlubší a jednalo se zajisté o vztah dvou lidí, kteří se navzájem podporují ve své práci.*“ (Jeřábková, 2012, s. 56)

Méně častým hostem, přesto velmi důležitým, byl novinář, spisovatel a filozof Hieronymus Lorm. S Marií si psal dopisy, které měly od počátku charakter milostného vyznání. Marie Ebnerová z Eschenbachu se stala nejspíše předlohou hlavní postavy jeho románu *Mährische Grafen* (Moravská hraběnka). Naopak až velmi časté se staly návštěvy Mariina domácího lékaře Josefa Breuera, bývalého kolegy Sigmunda Freuda a zároveň i autora termínu psychoanalýza. Když doktor Breuer nemohl zrovna Marii navštívit, psali si dopisy. Spisovatelce poskytl pomoc, když se u ní objevila podivná nemoc. Příznaky, které se u ní projevovaly, byly bolesti hlavy, očí, a dokonce i dočasná slepota. Současně se objevovaly těžké deprese a pocity

---

² „*Im November 1852: „Ich bewundere Deine Leichtigkeit historische Stoffe zu schreiben.“*“

³ „*Am 12. 4. 1853: „Nervenleidende erregen mein innigstes Mitgefühl; denn es ist gewiss eine unbeschreibliche Qual.“*“

marnosti. Spisovatelka se sice úplně nevyлéčila, přesto se díky svému lékaři naučila s nemocí zacházet. Jak můžeme v následující ukázce vidět, v dopisech sdělovala Breuerovi informace o svém zdravotním stavu. Munzar (2003) cituje její slova: „*V mém starém domově se mi vede dobře. Klid a ticho mi dělají nepopsatelně dobře, setkávání s lidmi, místy, stromy, které mám ráda, mě velice občerstvuje. Lékař konstatuje, že již vypadám lépe než ve Vídni, a já mohu jen říci: lépe spím a více jím. Počasí je nádherné, je jasno, chladno, bezvětří. Zahrada hodně utrpěla dlouho trvající zimou a k mému zármutku je zde méně zpěvných ptáků než jindy. V minulých letech jsem měla v každém keři nějakého spřáteleného slavíka.*“⁴ (Munzar, 2003, s. 36) Jak Jeřábková (2014) píše, také rozhovory s lékařem a zájem o psychoanalýzu se stali velkým přínosem pro autorčino další psaní.

2.3 Závěr života

V roce 1898 jí zemřel manžel Mořic Ebner z Eschenbachu. Marie do konce svého života pobývala střídavě ve Vídni a na zámku ve Zdislavicích. Podnikala návštěvy svých příbuzných a známých a v létě často trávila čas u své přítelkyně Idy Fleischlové v Sankt Gilgenu⁵. Ve svých pozdějších letech trávila čas také delšími pravidelnými cestami, například do Říma. Řím a celkově láska k Itálii jí byli nejspíše i inspirací k napsání posledního románu. Závěrečná léta svého života se věnovala sepisování svých vzpomínek. Zemřela 12. března 1916 ve Vídni. Je pohřbená v hrobce ve Zdislavicích, kde je pohřben i její manžel a příbuzní.

---

⁴ Munzar (2003) přeložil dopisy a některé úryvky z nich cituje ve své publikaci

⁵ Sankt Gilgen - rakouské lázeňské město na břehu Wolfgangsee poblíž Salcburku

3 Dílo

Reissner v předmluvě k publikaci *Moravská spisovatelka Marie Ebnerová z Eschenbachu* uvádí, že „*Marie Ebnerová z Eschenbachu patřila k těm literárním tvůrcům, kteří zásadně napomohli obecnému rozšíření informací o malebnosti a kulturním svérázu Moravy a své rodné zemi coby umělkyně sloužila s láskou ba vášnivostí. Z hlediska významu jejího díla jeho obecného zahraničního oceňování a v mezinárodních souvislostech nemá Morava, ale vlastně ani celé Česko významnější a proslulejší ženu – spisovatelku.*“ (Reissner, 2014, s. 6)

Autorka, jak už bylo zmíněno, je v literatuře řazena k německy píšícím realistickým spisovatelům na Moravě 2. poloviny 19. století. Sahánek (2014) potvrzuje, že je vnímána z velké části jako realistická novelistka.

Sláva dříve velmi čteného autorčina díla se postupně vytratila. Některé generace považují její způsob psaní za přežitý a její realismus za příliš provinciální. Poslední dobou se však zesiluje i názor, že dílo Ebnerové má uměleckou sílu a že není zastaralé. Objevuje se i myšlenka, že dílo bylo neprávem přehlíženo. Krejčí ve svém článku vysvětluje, proč Ebnerová platí dodnes za nejpřednější německou básnířku⁶: „*Řekl jsem, že paní Eb. není básnířkou ani oslňující, ani senzační, ani interesantní; ale za to je žena – vzácná. Vzácná v tom smyslu, v jakém býváme ty, kteří se poesii oddají úplně, s nevšední, předtuchy plnou láskou. A tato láska, s kterou píše Eb. k poesii tíhla a ji vždy tlumočila, ta jest to, která skráně její na konec ověncila palmou.*“ (Krejčí, 1902, s. 20)

Marie Ebnerová z Eschenbachu ve své tvorbě navazuje na tradici rakouského osvícenství, jelikož vychází ve svých dílech z etických principů a pro řadu jejích děl je typická moralizující a didaktická tendence. Ovlivnila ji ruská literatura, především Turgenjev a jeho dílo *Lovcovy zápisky*. Spisovatele Tolstého zase autorka připomíná některými myšlenkami a také tím, že se snaží vychovávat čtenáře. Pro autorku je typické psychologické líčení, smysl pro humor a ironii, mnohé z jejích děl se vyznačují dramatickou stavbou a gradací. Za nejúspěšnější jsou považovány její novely, které se řadí k vrcholům celé tehdejší německy psané literatury. Tyto realistické drobné prózy-povídky a novely se vyznačují citem pro chudé, pochopením pro vydědence společnosti, vírou v lidi. Najdeme v nich i kritické postřehy vůči své vlastní vrstvě. Láska k rodné Moravě a k prostému člověku je zde také zastoupena.

---

⁶ Krejčí ve svém článku po celou dobu mluví o Ebnerové jako o básnířce a její dílo nazývá poezií

3.1 „Moravská Božena Němcová“

Tvorba Marie Ebnerové z Eschenbachu je často srovnávána s tvorbou Boženy Němcové. U Kosatíka (2001) je uvedeno, že s touto autorkou měla společný zájem o mravní výchovu lidí na českém nebo moravském venkově. Jeřábková k tomuto srovnávání autorek podotýká: „*snad bychom mohli k tomuto srovnání přistoupit jen však z toho hlediska, že tak, jak je významná Němcová pro českou literaturu, je významná Marie Ebnerová z Eschenbachu pro rakouskou literaturu.*“ (Jeřábková, 2014, s. 26) Tím je nejspíše myšleno, že tímto srovnáním podobnost autorek končí.

Srovnávána bývají především jejich stejnojmenná díla, tedy dílo *Babička* a dílo *Die Großmutter (Babička)*. Jeřábková (2014) vysvětluje, že co se týká tvorby obou autorek, shledáváme u nich podstatný rozdíl. U Boženy Němcové zmiňuje, že vykreslila v díle jak své dětství, tak svou babičku v těch nejkrásnějších barvách. Ebnerová z Eschenbachu naopak vytvořila drastický portrét staré, upracované a bídou soužené prosté ženy. Munzar je ve srovnávání obou autorek podobného názoru: „*Obě sice náhodou začaly svou literární kariéru črtami z Františkových lázní a u obou se v názvech děl objevuje zámek a podzámčí, případně zámek a vesnice, tím však také podobnosti končí.*“ (Munzar, 2003, s. 26).

Bílek (2015) zase srovnává *Babičku* od Boženy Němcové s knihou *Má dětská léta* od Ebnerové z Eschenbachu. Poukazuje na některé odlišnosti a možné podobnosti. Píše, že obě téměř vrstevnice si mohli ve své době zvolit, zda budou psát v německém jazyce nebo českém. Němcová psala česky a Ebnerová si zvolila nakonec němčinu. Protiklady tvoří i zámek a Staré bělidlo. Poznává však, že zámek ve Zdislavicích se blíží zámku Ratibořice. Zmiňuje také, že obě ženy byly vystaveny dobovým představám o své životní roli. U Němcové zmiňuje, že v tomto případě pocítovala o poznání ostřejší bolest. Zatímco Ebnerová z Eschenbachu kladla důraz na fakta, u Němcové nacházíme idylu.

3.2 Charakteristika tvorby

Sahánek (2014) rozděluje tvorbu do několika skupin. Dalo by se říci, že díla rozčlenil podle místa, ke kterému mají díla určitý vztah. První skupinu tvoří žánrově rozmanitá díla, která nemají vztah k českému prostředí ani ve jménech ani v umístění. Řadí sem dramatické pokusy, novely o umělcích, náměty vídeňské aristokracie, z proletariátu, středního stavu, venkovské povídky z německého prostředí, historické povídky, aforismy, paraboly a pohádky. Ve druhé skupině jsou zastoupena díla, která se už více přibližují českému zájmu. Do třetí skupiny řadí

díla, jejichž lokalizace je výrazněji česká. Samostatnou skupinou jsou povídky umístěné na Slovensko. Poslední skupinou děl jsou díla, která svými látkami jsou českému životu nejbližší.

Z hlediska žánrů je dílo autorky neobyčejně bohaté. Její počátky psaní jsou spjaté s poezií, kterou psala ve francouzském jazyce. Díky veršované výzvě od svého budoucího manžela přešla k psaní v německém jazyce. Prvním autorčiným tištěným dílem byly skicy *Z Františkových lázní (Aus Franzesbad, 1858)*, které vyšly anonymně. Zaměřila se brzy na psaní dramát, která však nezaznamenala velký úspěch. Jednalo se nejčastěji o hry historické, přičemž první uveřejněnou hrou byla *Marie Stuartovna ve Skotsku (Marie Stuart in Schottland, 1860)*. O tom, že hry nebyly nějak úspěšné, nalzáme poznámky v Mariiných denících: “16. 1. Zlá kritika Doznání. Politika-české noviny-ji přinesla. Moric se za tu věc na mne zlobí. Ještě jedna taková kritika a já už nebudu vůbec moci pro divadlo psát. „Jsi nositelkou mého jména, nechci ho vidět takovým způsobem haněno.“ – Má pravdu, že takto mluví, uznávám to.”⁷ (Moravské zemské muzeum Brno, 2016)

70. léta 19. století znamenají v její tvorbě přesun k próze, které se dostalo už dobrého přijetí. Psala povídky, novely a romány. Celkově je její prozaické dílo rozsáhlé jak počtem, tak záběrem - „od zámeckých pánů a paní po vesničany, od špiček vídeňské společnosti po střední stav“. (Munzar, 2003, s. 20) Jak už bylo uvedeno, nejen Morava se stala dějištěm jejích próz. Vedle Moravy umisťovala děj do prostředí Vídně, Polska nebo Uher. První soubor povídek jí vyšel v roce 1875 pod názvem *Erzählungen*. Nejvýznamnější jsou její dva romány *Božena (1876)* a *Obecní dítě (Das Gemeindegeld, 1887)*.

Ústřední postavy tvoří velmi často v prózách ženy. Jedná se například o díla *Hodinářka Lotti (Lotti, die Uhrmacherin, 1889)*, *Vina neodčinitelná (Unsühbar, 1890)*, *Na vesnici nepochopená (Die Unverstandene auf dem Dorfe, 1886)* nebo *Terka (Resel, 1886)*. Často se vyskytuje i velké sociální cítění, které je patrné v povídce *Nechává ruku líbat (Er lässt die Hand küssen, 1893)* nebo v příběhu odehrávajícím se ve Vídni *Babička (Die Grossmutter, 1875)*. Do prostředí vídeňské lepší společnosti zasadila povídku *Rukávník (Der Muff, 1889)* a *Premiant (Der Vorzugsschüller, 1901)*. Polské dějiny se zase staly námětem pro její další povídky pod názvem *Krajský fyzik (Der Kreisphysikus, 1883)* a *Jakob Szela (1883)*. Příkladem díla, kde se vyskytuje pro spisovatelku typický humor a ironie, je novela *Svobodní pánové z Gemperleinu (Die Freiherren von Gemperlein, 1881)*. Jedna z dalších látek, která se u ní objevuje, je svět zvířat. Toto téma se objevuje v povídkách *Krambambuli (1883)* a *Čubička (Die Spitzin, 1910)*. Katoličtí kněží jsou také pro její tvorbu podstatné postavy, které se objevují například

---

⁷ Ukázka pochází z deníků Marie Ebnerové z Eschenbachu. Deníky byly přeloženy a jejich ukázky vystaveny Moravským zemským muzeem v Brně během výstavy ke 100. výročí úmrtí autorky.

v povídkách *Nevěrec* (Glaubenlos, 1893), *Mašlánova dcera* (Mašlans Frau, 1910) nebo *Nepolepšitelný* (Unverbesserlich, 1910).

Když všechna prozaická díla blíže poznáme, zjistíme, že většina je spjatá s Moravou. Těchto děl není malé množství, což dokazuje autorčin zájem o toto prostředí a velmi blízký vztah k tomuto prostředí. Nejen prostředí, ale i tamní lidé se jí zajisté stali inspirací a ona je pak učinila hrdiny svých děl.

Co se moravských děl týká, vyskytují se v nich osobní i místní česká jména, líčení konkrétní moravské krajiny a občas i české útržky nebo poznámky v německém textu. Autorka zaujímá k popisu moravských vesničanů objektivní a nezaujatý postoj. Přesto však na ně nahlíží z perspektivy trochu patriarchálního, humánního, osvíceného panstva, jelikož k této společnosti nepatřila. Vesnický život popisuje často dost ponuře, i když díly proniká vždy mravní optimismus. (Munzar, In Kubíček, 1976) „*I když se tu a tam Ebnerová dívá s humorem na vady osob, přece celkové pojetí námětů zůstává vážné. Většina českých postav má úsilí osud svůj překonati a Ebnerová je skutečně utrpením a duševními zápasy vykupuje (...)*“ (Sahánek, 2014, s. 46)

Autorka se věnovala i memoárovým pracím, které představují díla *Má dětská léta* (Meine Kinderjahre, 1906) a *Mé vzpomínky na Grillparzera* (Meine Erinnerungen an Grillparzer, 1916). Vedle toho psala také bajky, pohádky, podobenství, veršované povídky, eseje, obrázky z cest a další. Velkou popularitu si získali i její *Aforismy* (Aphorismen, 1880).

4 Obecní dítě

Dílo, kterému bude nyní věnována pozornost, je výchovný nebo vývojový román *Obecní dítě*. „*Svým způsobem jakýsi vývojový román, který právě svou realitou nabourává program naturalistů, kteří jedinci nedávají mnoho či v podstatě žádnou šanci svůj osud, daným jim do vinku původem a prostředím, v kterém se nacházejí změnit.*“ (Jeřábková, 2014, s. 27)

Jedná se o jednu z autorčiných nejpřekládanějších knih, kterou Ebnerová z Eschenbachu napsala v roce 1886. Řadí se k dílům, jejichž příběh je zasazen do moravského prostředí. Valouch (1999) k dílu zmiňuje: „*Ebner-Eschenbachová zužitkovala v této rozsáhlejší próze všechnu svou předchozí tvůrčí zkušenost, úspěšně se vyhnula rozvleklé popisnosti, příznačné pro některé její první prózy, a plně koncentrovala své úsilí na dějově sevřený, poutavý příběh.*“ (Valouch, 1999, s. 35) Jeřábková (2014) zase uvádí, že „*Eschenbachová do něj vložila citlivým způsobem všechny své postřehy ze skutečného života prostých lidí, kterými byla obklopena ve Zdislavicích, a myšlenky, které jí tak hluboce ležely na srdci.*“ (Jeřábková, 2014, s. 27)

Jak Valouch (1999) píše, je patrné, že do příběhu pronikají autorčiny vlastní zážitky a že některé reálie autorka přímo vyzorovala ze zdislavického prostředí. Valouch se zmiňuje také o tom, že Jiří Veselý⁸ ve své stati o autorce píše, že se inspirací pro autorku stal osud zanedbaných dětí přímo ve Zdislavicích. Spisovatelka se stala náhodou svědkem rozhovoru, ve kterém se jednalo o to, co udělat s děvčetem a chlapcem, jejichž rodiče si odpykávali trest kvůli krádeži. Tak vznikl příběh moravského chlapce, který bojuje za svůj život, i když mu okolnosti nepřejí.

Z předchozích informací lze usoudit, že reálný příběh nějaké zdislavické rodiny se stal námětem díla. Potvrzuje to, že obec Zdislavice a její obyvatelé se stávali skutečně pro Ebnerovou z Eschenbachu velkou inspirací. Jedná se tedy o jedno z jejích děl, jehož příběh čerpá z reálného příběhu skutečných lidí.

Co se týká titulu díla, lze z něj ještě před přečtením knihy mnoho vyčíst. „*Základní funkce titulu spočívá v tom, že označuje dílo, podává čtenáři první informaci o něm (...) Název však nejenom označuje dílo a podává předběžnou informaci o něm, ale současně také dává jakýsi klíč k jeho chápání.*“ (Pavera a Všeticka, 2002, s. 354) Při přečtení názvu „*Obecní dítě*“ lze odvodit, že hlavním hrdinou nebo důležitou postavou pro knihu bude dítě. Přívlastek „*obecní*“ zase odkazuje nejspíš k místu, kde se bude děj odehrávat, tedy k obci. Hlavní hrdina je několikrát během příběhu označován za obecní dítě. Všechny okolnosti kolem něj přispívají

---

⁸ Jiří Veselý – autor stati o Marii Ebnerové z Eschenbachu, která byla uveřejněna v roce 1971 v Časopise pro moderní filologii

k tomu, že je za obecní dítě považován. Rodiče hlavního hrdinu přivedou do situace, kdy se stává v podstatě sirotkem. Zůstává ve vesnici sám bez rodiny a bez domova. Jelikož je ještě dítě, obec má povinnost se o něj postarat a zajistit mu všechno, co je k životu nezbytné. Stává se obecním dítětem, jehož život je závislý na obci. Autorka tedy zvolila název díla podle „přízviska“, které si hlavní hrdina získal. Za titulem díla se v tomto případě skrývá to, co je pro tvorbu Ebnerové typické. Často totiž umísťuje svá díla na vesnici a dílo *Obecní dítě* není výjimkou.

4.1 Kompozice

Na začátku díla před samotným příběhem můžeme vidět francouzská slova „*Tout est l'histoire.*“ od Gorge Sandové. Pod nimi je uvedeno, že pocházejí z jejího díla *Histoire de ma vie.*

Dílo se skládá z devatenácti kapitol, které jsou číslovány římskými číslicemi. Kapitoly se dále člení do odstavců. Příběh je vyprávěn v er-formě vypravěčem, který nám příběh pouze zprostředkovává, je nezaujatý a sám nevstupuje do příběhu. Jak Valouch (1999) píše, už i na dvou či třech větách můžeme spatřit autorčin narativní postup. „*Tento postup se prosazuje v jednoduché syntaktické stavbě, převažují nesložitá souvětí, v nichž je všechno soustředěno na dynamický spád děje (...)*“ (Valouch, 1999, s. 37) Vypravěče střídají dialogy postav a někdy se objevuje i vnitřní monolog hlavního hrdiny, který však není moc častý. Dialogy postav jsou stručné, jasné a výstižné. Na několika řádcích si postavy sdělí vše podstatné. Poté se ujímá slova vypravěč, jehož vyprávění je obsáhlejší.

Především si lze všimnout, že autorka staví dílo na důkladné popisnosti. Popis se týká postav, situací, různých věcí, ale také prostředí. Autorka nám chce co nejlíže a nejpřesněji vždy něco zprostředkovat. Čtenář si díky jejímu důkladnému popisu může velmi dobře danou situaci, postavy a různé věci představit. „*Pastvina se rozkládala v dolině za vesnicí, nedaleko hřbitova, podlouhlého obdélníku zasahujícího do polí a obehnaného vysokou, bíle natřenou zdí. Noc byla vlhá jako v létě, měsíc jasně zářil a louka zalitá jeho svitem vypadala jako klidná vodní hladina. Koně se tiše pásli.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 42) Některé popisné pasáže čtenáře vtahují do děje a on tak má při čtení pocit, jako by reálně prožíval danou situaci. Stejně jako na důkladný popis můžeme narazit na častá přirovnání. „*Z oken a dveří splývala hedvábná látka, zelně měňavá jako kočičí oči, bohatě našasená jako Vincčina nová sváteční sukně (...)*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 46)

Co se týká času, máme o něm z knihy poměrně jasnou představu. Příběh se odehrává v určitém období v 2. polovině 19. století, tedy v době, kdy autorka žila a kdy také vzniklo toto dílo. Zasadila ho tedy do období, které jí bylo velmi blízké, jelikož v něm žila. Hned na první straně knihy se nachází záznamy o čase. Dozvídáme se, že v červnu roku 1860 rodina Holubových přišla do obce Kunovice, kde strávila tři měsíce. Dočteme se také, že „*v říjnu 1860 bylo v zemském hlavním městě B. zahájeno závěrečné přelíčení v procesu s cihlářem Martinem Holubem a jeho ženou Barborou Holubovou.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 5) Příběh tedy začíná rokem 1860. Sledujeme ho poté po dobu deseti let. Je ohraničen dobou odchodu Barbory Holubové do vězení a dobou jejího příchodu z vězení. Jejím návratem domů k synovi se uzavírá celý příběh.

Časovou posloupnost považujeme za chronologickou, jelikož sledujeme dění tak, jak šlo za sebou. Z třináctiletého hlavního hrdiny je tedy na konci knihy asi dvaceti tříletý mladý muž. Během vyprávění se občas objevují přibližné údaje o čase. Jedná se o informaci o měsíci, ročním období nebo ještě častěji se setkáváme s informací o části dne: „*Kolem půlnoci putoval Pavel domů.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 146) Výjimku ale představuje například následující ukázka, kdy autorka poukazuje na měsíc i datum. „*Brzy nato, prvního září, v den svatého Jiljí, bylo v Solešově posvícení. Všechno bylo jako vždycky. Jarmareční boudy stály na obvyklých místech, vesničané se shromáždili na louce mezi mohutným jilmem a farářovou zahradou.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 129) Rok však není nikdy zmíněn. Setkáváme se jen někdy s neurčitým spojením „*toho roku*“. Občas můžeme v knize zaznamenat i různé činnosti a události spojené s vesnickým životem, které se opakují v důsledku střídání ročních období. Není jim však věnován velký prostor, autorka se zaměřuje především na příběh hlavního hrdiny.

Děj se odehrává na vesnici v Solešově a někdy na nedalekém místě, kde stojí klášter. Umístění kláštera však není zmíněno. Vesnice Solešov reálně neexistuje, její název si tedy nejspíše autorka vymyslela. Pokud by se však jednalo o nějakou reálně existující vesnici, musela by mít zámek a v blízkosti klášter. Přece jen se však autorka o Solešově v knize zmiňuje jako o obci „*ležící na úpatí Hradu jednoho z chřibských vrchů.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 5) Víme tedy s jistotou, že se jedná o vesnici na Moravě. Konkrétní místa, kde je děj umístěn, se poměrně rychle v knize střídají. Jednou je to prostředí zámku, podruhé zase hostinec nebo obydlí různých vesničanů. Děj se odehrává někdy i ve škole nebo v klášteře.

Autorka dbá především u prostředí na důkladný popis. Následující úryvek je příkladem toho, jak autorka podrobně popisuje interiér. „*Virgil s rodinou obýval světničku v předposlední chalupě na konci vesnice. Byla jeden sáh dlouhá a stejně tak široká a měla okénko se čtyřmi*

tabulkami, každá velikosti poloviční cihly. Neotevíralo se nikdy, protože zpuchřelý rám by se rozpadl. Pod oknem stála lavice, na které spal pastýř, proti lavici bylo lůžko se slámou, tam spala žena a dcera. Do světnice se vcházelo úzkou chodbičkou, vzadu byla pec.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 13) Barvitě popisuje i exteriér: „U nohou se mu rozkládala sluncem zalitá rovina a tam v dálce bylo město, jednotlivé domy bíle zářily až sem, pozlacené špičky kostelních věží se blyštěly jako hvězdy na modré obloze. Směrem do města se zelenými poli hadovitě vinula silnice (...)“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 26)

Během příběhu zaznamenáváme výrazný kontrast prostředí zámku a prostředí, ve kterém žijí chudí vesničané. Zámek je popisován jako honosné sídlo, během jehož návštěvy chudobným vesničanům přecházel až zrak. „Byl to jeden z pokojů pro hosty a jeho oči za tu dobu, co jimi viděl, takovou nádheru, jaká ho tu obklopovala, ještě nespátřily. Z oken a dveří splývala hedvábná látka, zeleně měňavá jako kočičí oči, bohatě našasená jako Vincčina nová sváteční sukně, stejnou látkou byly potaženy velké i menší lavice s opěradly. Na stěnách visely obrazy, vlastně zarámované tmavě hnědé skvrny (...)“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 46) Protiklad tvoří například chudobné obydlí pastýře Virgila, které je popisováno takto: „Virgil s rodinou obýval světničku v předposlední chalupě na konci vesnice. Byla jeden sáh dlouhá a stejně tak široká a měla okénko se čtyřmi tabulkami, každá velikosti poloviční cihly. Neotevíralo se nikdy, protože zpuchřelý rám by se rozpadl. Pod oknem stála lavice, na které spal pastýř, proti lavici bylo lůžko se slámou, tam spala žena a dcera. Do světnice se vcházelo úzkou chodbičkou, vzadu byla pec.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 13)

Na prvních stranách nás vypravěč seznamuje s rodinou Holubových. Sděluje nám, kdo jsou členové této rodiny, jak jsou staří, kde bydlí a jaká je jejich situace. „Hned prvního dne vyjednal muž úkolovou práci se správou statku, své ženě, chlapci a několika najatým nádeníkům přidělil práci a odebral se do hospody na pálenku. Tak to fungovalo tři měsíce, které rodina strávila v Kunovicích. Žena a chlapec Pavel pracovali, muž byl opilý nebo se právě opíjel. Občas se dopotácel ke společnému loži pod střechu kůlny a na druhý den se pak zbitá rodina dobelhala do hniliště.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 5)

Členy rodiny jsou tedy otec Martin Holub, matka Barbora Holubová, dcera Milada Holubová a nejdůležitější postava knihy „obecní dítě“ Pavel Holub. Po krátkém seznámení dochází v příběhu k vraždě, kvůli které se příběh dále odvíjí tak, jak se odvíjí. Otec rodiny se dopustí vraždy na místním faráři a je brzy popraven. Jelikož však svaluje vinu za vraždu na svou manželku Barboru a ona se tomu nijak nebrání, tak i na ni čeká trest. Jediná slova, na která se Barbora vzmůže jsou: „Jak říká můj muž. Co říká můj muž.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 9) Je tedy vzápětí odsouzena na deset let do vězení.

Milada s Pavlem se stávají sirotky a v obci Solešov, kde rodina bydlela, se začíná řešit, kdo se obou dětí ujme. O Miladu projeví zájem místní zámecká paní. O Pavla však nikdo nejeví zájem. „*Chlapce si zase pěkně odved'te a postarejte se o něj podle svého; ten si zaslouží být obecním dítětem. Děvče tu hned může zůstat.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 11) Miladu umístí zámecká paní na vychování do nedalekého kláštera. Její osud je tedy zpečetěný, v budoucnu by se měla stát jeptiškou. Pavel je nakonec umístěn k pastýři Virgilovi a jeho rodině, kde Pavlova rodina před smrtí otce a uvězněním matky žila.

Po vyřešení situace okolo vraždy a umístění dětí se kniha soustředí už jen na osud jednoho člena rodiny. Ve zbylých kapitolách čtenář sleduje jeho dospívání a protloukání se životem, což je hlavní téma celé knihy. Díky pověsti své rodiny, krádežím a špatnému chování nemůže hlavní hrdina ve vesnici uspět. „*Pověst měl den ze dne horší. Když v lese došlo k nějaké zlovolné škodě, bylo to jeho dílo. Když se našlo oko, položil je on, když zmizela kuřata, brambory, hrušky, ukradl je on. (...) Staří lidé už ani nenadávali, domnívali se, že by byl schopný hodit po nich z houští kamenem. Časem v něm všichni viděli takového zloducha, že Virgil a jeho rodina byli ve srovnání s ním zářným vzorem nevinnosti.*“ (Ebner-Eschnebachová, 2006, s. 29) Ve vesnici se nenachází z počátku nikdo, kdo by s Pavlem soucítil a kdo by se jej zastal.

Osudy dalších postav jsou v knize naznačeny spíše už jen okrajově. Přesto hrají ve vztahu k hlavnímu hrdinovi důležitou roli. Čtenář se setká s postavou pastýřovi dcery Vincky, do které se Pavel zamiluje. Ta je však povahově ještě horší než Pavel a nejeví o něj zájem. Vincka má zájem o starostova syna Petra, kterého si po smrti starosty vezme. Pavel tedy nenachází štěstí ani v lásce. Další krutou ránu pro něj představuje i zákaz návštěv své sestry Milady. „*Shledání obou dětí nemělo očekávaný úspěch. Naopak, poskytlo příležitost kapce tulácké krve, jež bohužel koluje v žilách našeho miláčka, aby se opět probudila.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 68)

Zlom v jeho životě přichází v době, kdy o něj projeví zájem místní učitel. Ten se pro Pavla stane jakýmsi vzorem, který ho nabádá ke správnému chování a k pravidelné docházce do školy. Pavel zůstane u učitele bydlet a začne postupně pravidelně navštěvovat školu. V této době začíná čtenář pozorovat i změnu v jeho chování. Nemá to však ve vesnici stále jednoduché. Musí se porvat s předsudky místních a s falešným obviněním ze smrti starosty. „*Ten darebák má určitě prsty v tom neštěstí, co se stalo starostovi. Tomu darebákovi, co raději lenoší, než aby pracoval, je služba u pasáka moc namáhavá. Chtěl pryč, ale bez starostova svolení nesměl, a protože ten byl neoblomný a nepovolil, když to kluk po něm chtěl, tak se ten mizera teď pomstil a starostu sprovodil ze světa.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 90) Kvůli

obvinění ze smrti starosty musí strávit i nějaký čas ve vazbě. Když se však prokáže jeho nevina, je propuštěn.

Pavlovým novým cílem se stane postavení domu, ve kterém by měl bydlet nejen on, ale i jeho matka, která se jednou vrátí z vězení. K tomuto nápadu ho přivede sestra Milada. Na místě staré cihlářny Pavel s pomocí učitele postaví nový dům. Znovu se zamiluje, tentokrát však do děvčete Slávky, která se však nakonec provdá za jiného. Pavlovým novým společníkem v životě se stane alespoň pes, kterého zachrání. Velmi bolestivá rána však na něj ještě čeká, a to sestřina nečekaná smrt.

Hlavní hrdina tedy během příběhu prochází různými krizemi a těžkými zkouškami, které se však vždy vyřeší. Především díky změně způsobu chování se jeho život začne ubírat lepším směrem. V závěru knihy, kdy hlavní hrdina vede už spokojenější život, pracuje a je obklopen více přáteli, se do vesnice vrací Pavlova matka. Pavel ji přijme, nechá ji bydlet u sebe a zjistí její nevinu. Odpustí jí stejně jako všem ostatním, kteří ho v životě trápili.

Vedle děje, který je stěžejní pro dílo, zaznamenáváme i autorčin záměr přiblížit život na vesnici a poukázat na kontrast mezi životem lidí na zámku a životem chudých vesničanů. Přestože má kniha uzavřený děj, čtenář ze závěru může být mírně rozpačitý. Mohou ho napadat různé otázky, na které v závěru nedostal odpověď. Jak pokračuje Pavlův život po návratu matky, autorka už neprozrazuje.

4.2 Postavy

Po většinu času sledujeme životní osud hlavního hrdiny Pavla Holuba. Vedle toho se však setkáváme i s vedlejšími postavami, které jsou také pro příběh důležité. Ovlivňují směřování celého příběhu, jsou příčinami různých situací. Všechny tyto postavy jsou nějakým způsobem pro Pavla důležité a jsou s jeho osobou spojeny. Těmi důležitými hrdiny jsou pan učitel Habrecht, Vincka, Milada Holubová a Barbora Holubová. Pan učitel Habrecht je ten, kdo napomáhá hlavní postavě ke změně způsobu života a chování. Je to postava, která dává hlavnímu hrdinovi šanci. Vincka je Pavlovou první láskou a zároveň jakousi nadějí na budoucí společný život. Milada je pro hlavní postavu také velmi důležitá, jelikož je to jediný člověk, který za Pavlem po celou dobu příběhu stojí a jejíž slova bere Pavel vážně. Barbora je postava, která od počátku ovlivnila celé směřování Pavlova života. Tím, že se nebránila a nastoupila trest, učinila z Pavla sirotka bez domova, který se musel vypořádat se svým osudem úplně sám.

4.2.1 Pavel

Nejdůležitější postavou knihy je Pavel Holub. Po celý čas děje lze pozorovat jeho vývoj a dospívání. Na začátku je to třináctiletý chlapec, kterého autorka popisuje takto: „*chlapec neohrabaný, s krátkým krkem, nemotorný medvěd (...)*“ (Ebner-Eschnebachová, 2006, s. 5)

Po odchodu sestry do kláštera zůstane chlapec ve vesnici úplně sám a je jen na něm, jak se bude jeho život dále odvíjet. I přestože krade, chová se špatným způsobem, můžeme v něm od začátku vidět citlivého chlapce. Myslí na svou sestru, má o ni strach. Tu přitom čeká zajištěný život v blahobytu. Vždy, když Pavel na Miladu myslí, lze si všimnout výrazného motivu lásky. V tomto případě se jedná o lásku sourozeneckou. Ta je v příběhu ze všech podob lásek nejvýraznější. Oba si vzájemnou lásku nejvíce uvědomují ve chvíli, kdy jsou odloučeni. Vzájemně si i tak dávají svou náklonost najevo, i když k tomu mají jen málo příležitostí. Pavel si uvědomuje, že i když ho sestra někdy zlobila, že mu najednou moc chybí.

Navenek působí jako tvrdý chlapec, kterému je vlastní tíživá situace lhostejná. Pocity samoty nedává tolik najevo. Prostřednictvím popisu jeho pocitů však vnímáme, jak se skutečně cítí. Uvnitř si postupem času uvědomuje, že je na všechno sám. Je to patrné i v následujícím úryvku. „*Jednou hlasitě vykřikl: „Jsi tady?“ napřímil se v polospánku a opakoval: „Jsi tady?“ Tápatavě hledal kolem sebe, a tím se úplně probral. Rychlostí blesku, silou vichřice ho zaplavil pocit osamělosti z odloučení a srazil ho k zemi. Tvrdý chlapec propukl v pláč, prudké vzlyky a nářek probudil lidi ve světnici sousední baráček za stěnou.*“ (Ebner-Eschnebachová, 2006, s. 15)

Sám sebe z počátku považuje za zloděje a nečestného člověka, a to nejen proto, že se tak občas chová, ale i proto, že na něj okolí jako na zloděje a nečestného člověka poukazuje. Někdy je však tímto způsobem nazýván i neprávem. Osvojuje si roli toho, který krade a který je vinen ze všech věcí, co se ve vesnici dějí. Z počátku mu to nevadí a zdá se, že je naopak rád, když je tímto způsobem středem pozornosti. „*Bavilo ho popuzovat proti sobě ty omezence a zlomyslníky při každé příležitosti, a jako jiní se kochají vědomím, že si jich lidé váží, kochal se on vědomím, že vyvolává nepřátelství. Dělal, co mohl, aby je podněcoval, a upřímnost neznal ani vůči knězi ve zpovědnici.*“ (Ebner-Eschnebachová, 2006, s. 30) Následující ukázka může být příkladem toho, jak na sebe svaluje vinu neprávem. Jde mu pouze o získání větší pozornosti: „*Kdes ukradl ty boty, ničemo? Ani se po ní neohlédl, o odpovědi nemohlo být řeči. Vincka však opakovala otázku tak dlouho, až na ni vyjel: „Ukradl! Ano, pravdaže, ukradl!“ „Hlupáku, zamumlala. „Vidíš? Ted’ to říkáš sám.*“ (Ebner-Eschnebachová, 2006, s. 21) Okolí jej neoslovuje jinak než „*mizero*“, „*darebáku*“, „*zloději*“.

Pavel je ještě navíc tolik zaslepen láskou k dívce Vince, že dělá cokoli, co mu ona poručí. Jeho chování k Vince nám může připomenout dřívější chování jeho matky vůči otci. Matka také slepě poslouchala otcovy příkazy. „...běhal za Vincou a poslouchal ji jako pes, který sice vrčí, je nespokojený se svým pánem a neustále připravený ke vzpouře, ale nakonec se vždycky podřídí. Všechno bylo po jejím. Obstarával za ni posílky, kradl pro ni dřevo z lesa, vajíčka sedlákům z kůlen – dovedla si ho naprosto podrobit.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 24) Čtenář zde spatřuje motiv lásky, tentokrát však muže k ženě. Postupem času je patrné, že se jedná jen o takové první poblouznění ze strany Pavla. V příběhu se však z lásky k ní vyznává a stává se až skoro jejím otrokem, což dokazuje i předchozí ukázka.

Během děje však postupem času dochází u Pavla k výrazné přeměně osobnosti. Podíl na Pavlově změně způsobu chování a myšlení má především místní učitel Habrecht a sestra Milada. Pavel se pod jejich vlivem stává lepším člověkem, který si začne uvědomovat, co je pro něj důležité. Snaží se zbavit pověsti, která mu byla někdy i nedobrovolně přisouzena. Začíná mu vadit, co si o něm myslí okolí. Poznává, kdo jsou jeho skuteční přátelé a kdo se jen tak tváří. Čtenáři může připadat, že začne více přemýšlet o svém životě a myslí najednou více do budoucnosti. Pozorujeme u něj jakousi pomalou proměnu osobnosti směrem k lepšímu. Je to najednou bojující, aktivní hrdina, který si jde za svým cílem. Díky této pozitivní změně dostane šanci začít nový život. „V myšlenkách na sestru zavřel a oči, a když je opět otevřel, probleskoval oknem štíhlý srpek dorůstajícího měsíce. Pozdravil ho a řekl mu: „Ty také začínáš, oba začínáme.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 78).

Když se Pavlovi začne konečně lépe dařit, zamiluje se podruhé. S motivem lásky se tedy čtenář u Pavla setkává znovu. Tentokrát se zamiluje do dívky Slávky, která však bohužel jeho lásku také neopětuje. Slávka musí volit mezi dvěma muži. Pavla si ale nevybírá. „Arnošt jí byl milejší než Pavel; ještě milejší by jí byl Arnošt s Pavlovým polem.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 185)

S postavou Pavla je spojen i motiv lásky mezi člověkem a zvířetem. Tohoto motivu si lze všimnout až v závěru knihy. Pavel zachrání před smrtí psa, kterého chtěla roztrhat smečka psů. Od té doby se stane jeho pánem a přijme ho za člena své rodiny. Pes to Pavlovi oplácí věrnou psí láskou. „Znal jen jedinou náklonost, hlubokou, tichou, neokázalou náklonost ke svému pánovi. Celé hodiny vysedával před domem a nespustil oči z cesty, po které musel Pavel dojít.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 148)

Nepozorujeme však u tohoto hrdiny jen změny v chování a myšlení. Zaznamenáváme u něj i tělesné změny, a to především v období, kdy se vrací z vazby domů. Lidé z vesnice jej skoro nepoznávají. Je z něj silný, sebevědomý mládenec. „Ten se ale změnil za ty dva

měsíce!...Odešel jako chlapec, vrátil se jako mládenec; vytáhl se, a přitom není nijak hubený.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 100)

Zásadním bodem v jeho mladém životě je moment, kdy odpustí těm, co ho celou dobu odsuzovali a nevěřili mu. Motiv odpuštění u něj symbolizuje kámen. Vesnické děti házely několikrát po Pavlovi kameny. Z jedné takové situace si u sebe schoval jeden jediný kamínek, který mu měl připomínat všechno to utrpení, které mu ostatní způsobili. Časem však cítil potřebu kámen zničit a tím zapomenout na všechno zlé a všem odpustit. *„Pavel zvedl kámen, prohlédl si jej, potěžkal ho v ruce a shledal, že je menší a lehčí, než jak ho měl v paměti. „Tady je, podívej – vezmi si ho!“ řekl a podal ho hafanovi, ten ho vzal do čumáku a nesl za pánem. Když došli ke studni, kde se prvně setkali, sebral Pavel psovi kámen a hodil ho do vody. Kámen se s hlasitým žbluňknutím potopil.“* (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 165)

4.2.2 Habrecht

Habrecht je starý učitel na místní škole v Solašově, kde zároveň i bydlí. Jedná se o poněkud záhadnou osobnost, jelikož se o něm ve vesnici povídá, že je čaroděj. Během příběhu se dozvídáme, že je o něm známo, že když byl považován za mrtvého, probudil se. Ví se také o něm, že když něco někomu daruje, na druhý den ta věc zmizí. Na čtenáře může tedy jeho postava působit poněkud tajemně. Zároveň Habrecht působí také samotářsky. Žije sám, nevíme nic o jeho rodině, zda vůbec nějakou rodinu má. Zdá se však, že je na svůj samotářský život zvyklý, jelikož přítomnost druhých lidí nevyhledává.

Pro místní děti představuje autoritu. Jedná se také v díle o jedinou postavu, jejíž jméno je německého původu. Habrecht by se dalo přeložit do českého jazyka jako *„mající pravdu“*. Když se nad tím zamyslíme, tak význam překladu je pro postavu výstižný. Habrecht je opravdu ve vesnici vnímán jako spravedlivý, čestný a vzdělaný člověk. Prostřednictvím této postavy se v knize občas objevují i rčení, která umocňují vědomí, že se opravdu jedná o vzdělaného člověka. *„(...) i zuby, kterými se v mládí louskají nejtvrdí ořechy, se ve stáří vylámou na chlebové kůrce.“* (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 52)

Jeho postava hraje klíčovou roli především ve vztahu k Pavlovi. Habrecht se snaží být pro Pavla autoritou, přivést ho na správnou cestu a ukázat mu ten správný směr, kterým by měl jít. V životě Pavla představuje zároveň po nějakou dobu náhradního rodiče, vychovatele a mohli bychom říci, že časem i přítele. Habrecht během příběhu často poskytuje hlavní postavě cenné rady a chce být pro něj dobrým příkladem. *„Nebud' tak hloupý, když jsi ze školy venku, máš myslet na to, jak to provést, abys mohl zase dovnitř, a ne, když jsi uvnitř, přemýšlet, jak se dostat*

ven.“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 20) Je to zkušený muž s dobrým srdcem, kterému na hlavním hrdinovi opravdu záleží. „*Neosočuj sám sebe. To zlé, co se o tobě povídá, o tom se dá pochybovat, na to se dá zapomenout, můžeš to svým životem napravit. To zlé, ba dokonce nesmyslné a hloupé, co o sobě vypovíš ty sám, to se nedá smýt, to k tobě přilne jako vlastní kůže – to tě ještě přežije.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 38) Dává Pavlovi za příklad i vlastní nerozvážnosti z mládí, aby se z nich poučil. „*Ted' teprve dostáváš rány, ale ještě je necítíš, nebo je cítíš jen na povrchu, chvíli. Počkej až se do tebe zažerou, pak si na mě vzpomeneš, potom – až budeš starý. Pak budeš vědět: to nejhorší je, když se ve stáří pyká za mladickou nerozvážnost.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 75)

Především však představuje pro Pavla skutečného přítele. Čtenář si může všimnout motivu přátelství u těchto dvou postav. Tento motiv nalézáme v knize pouze u těchto zmíněných postav. Jejich přátelství, které se po celou dobu knihy vyvíjí, je důkazem, že může existovat i mezi lidmi s velkým věkovým rozdílem.

Postava Habrechta se během příběhu vyvíjí. Od té doby, co se ujme chlapce, u něj sledujeme výrazné změny. Nepůsobí už tak samotářsky. Více aktivně se zapojuje do dění ve vesnici a bojuje přitom za lepší život pro Pavla. Přátelství s Pavlem mu dá jakousi novou sílu, díky které se rozhodne změnit i svůj jednotvárný život na vesnici. Najednou opouští místo, kde tolik let učil a bydlel. Tahle situace je pro čtenáře překvapením. Jedná se o moment, kdy Pavel o Habrechtově přátelství zapochybuje, jelikož Habrecht opouští vesnici bez rozloučení. „*Pryč, pryč je jediný přítel!...Pryč – ani mu neřekl: Bůh tě opatruj!...Co je to za člověka, který něco takového dokáže?...Tisíckrát lepší by bylo, kdyby byl umřel, mohl by plakat nad jeho rakví a říkat si: do poslední chvíle tě měl rád. Ale zmizet jako stín, to zastíňuje všechnu jeho dobrotu a všechno přátelství.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 122-123) Když se po letech setkávají, přátelství se znovu obnovuje, i když se jejich cesty opět daleko rozcházejí.

Setkáváme se s ním v příběhu až po pár letech, kdy se náhodně potká s Pavlem a vypráví mu o všech těžkostech, které se mu přihodily. Nachází jedinou možnost, jak se zbavit své nálepky záhadného čaroděje s německým jménem. Odcestuje s přítelem do Ameriky a tím příběh jeho postavy končí.

4.2.3 Vincka

Vincka vystupuje jako vesnické děvče, dcera pastýře Virgila. Je popisována jako velmi hezká, mladá dívka. Záhy však poznáme, že se jedná o prolhané, křivé, manipulativní děvče. Pochází z nepodnětného prostředí, které její špatné vlastnosti ještě umocňuje. „*Pastýř (měl*

klasické jméno Virgil) a jeho žena spolu s baráčníky, u kterých bydleli, patřili k lidem, co měli ve vsi nejhorší reputaci. Pastýř byl pijan, jeho žena falešná jako kočka a k tomu zlomyslná, několikrát už stála před soudem kvůli mastičkářství (...)“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 12) Majetek, peníze a dobré postavení je pro ni vším. Je tak zaslepena touhou po hmotných věcech, že si ani při jejich získání neuvědomuje, že některým lidem ubližuje. Využívá sleposti a zamilovanosti hlavního hrdiny. Slib věrnosti, který mu dává, bere na lehkou váhu. „(...) *jen už nechod' s Petrem...Slib mi to!*“ *Chytil ji za ramena a trásl jí, až jí přecházel zrak i sluch: „Slib mi to, slib mi to!*“ „*Bud' klidný, slibuju,*“ *prohlásila Vincka (...)*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 185)

Vincka je Pavlova první velká láska a zároveň jediná cizí dívka, u které má pocit, že k němu projevuje zájem. Jedná se také o první osobu, se kterou v hlavě přemýšlí o společném životě. Z Vincčina chování však ničemu takému nikdy nic nenasvědčuje. Pavel od ní slýchá jen samé nadávky a urážky, které se většinou týkají celé jeho rodiny. „*Ty jeden lumpe, tvoje sestra je zrovna takový lump jako ty!*“ (...) *Tvého tátu oběsili, tvoji sestře bych svázala ruce a nohy a pověsila ji na stěnu.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 14) Pro Pavla je z počátku velmi blízká i tím, že pochází z podobného prostředí jako on.

Později ji sledujeme už jako vdanou mladou paní, manželku vlivného starostova syna Petra. Čtenář má pocit, že jí všechno vychází, tak jak si přeje. Má vlivného manžela, lepší postavení, majetek. Jakmile má zajištěný život, nevádí jí, že ztrácí Pavlovu náklonost. Ten jako jeden z prvních Vincku prohlédne a uvědomí si, že ho jen využívala. Čtenář očekává, kdy a čím bude Vincka potrestána. Ten moment přichází ve chvíli, kdy jí umírá manžel Petr. Až v ten okamžik lze spatřit u Vincky lítost nad svým minulým chováním. „*Odpust' mi,*“ *žadonila Vincka znovu a on odpověděl s klidem, jímž se blaženě kochal: „Nech to být, už jsou pryč časy, kdy jsem si něco takového bral k srdci.*“ *Začervenala se, kousla se do rtu a pokračovala v cestě.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 133)

4.2.4 Milada

Miladě Holubové je na začátku knihy deset let. Působí jako plaché stvoření, které má svůj vlastní svět. Oproti Pavlovi se chová výrazně ještě jako dítě, které si plně neuvědomuje situaci, do které se s bratrem dostali. „*Děvče Milada bylo křehké stvořeníčko s útlými údy, z jejich jasně modrých očí zářilo víc života a rozvahy než z temných očí Barbořiných a Pavlových dohromady.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 5-6) Děvčátko působilo jako taková jiskra, která prosvětlovala utrápený život rodiny Holubových.

Od chvíle, kdy se jí ujme zámecká paní a dá jí na vychování do nedalekého kláštera, je tato postava mírně v pozadí. Sledujeme i tak její vývoj a zrání. V klášteře se rozhodne být nejhodnější dívkou a odčinit tím všechno, co způsobili její rodiče. Smyslem jejího života se stane Bůh, modlitby za svou rodinu a pokání. Má pocit, že když zasvětit svůj život Bohu a bude se za svou rodinu stále modlit, odčiní tak jejich hříchy. „*Pavle, já naší mamince psát nesmím, ale ty jí napiš; napiš jí, že se za ni stále modlím a že nechci být ničím jiným než světící...Ano!...a že se také o ni postarám, to jí napiš, že si každý den něco pro ni utrhnu od úst a každý den za ni udělám alespoň jeden dobrý skutek (...)*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 59)

U této postavy se setkáváme s motivem lásky člověka k Bohu. Dívka se naplno upne k víře. Chce poskytnout tu největší oběť, zasvětit se Bohu a stát se jeptiškou.

Vyroste v krásnou dívku, kterou ani samotný bratr nemůže poznat. Je velmi důležitou osobou v životě svého bratra. Její obrovská láska k němu, která je v knize zjevná, pomůže Pavlovi ke změně způsobu chování. Za největší Miladino vyznání lásky bychom mohli považovat její závěrečná slova v dopise, kde píše Pavlovi, že ho má raději než on sám sebe. Je to postava, která má na hlavního hrdinu obrovský vliv. *Chudinka malá, jak velice ho má ráda! Nikdy v životě ani ve snu netušil, jak velice ho miluje! – Byla ochotná všeho se pro něho vzdát, pěkného domu, ve kterém žila, hezkých šatů, dobrého jídla...ba dokonce jisté vyhlídky na království nebeské...Za to se jí odvděčí a ví už také jak – bude hoden její lásky.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 67)

Bohužel osud této postavy nekončí šťastně, jelikož umírá ve velmi mladém věku. Nestihne se stát jeptiškou a nestihne se už ani setkat s bratrem a matkou. Čtenář však může mít pocit, že Milada umírá bez starostí, smířená a šťastná. Umírá, když ví, že je bratr nevinný, že se mu daří dobře a že uvnitř přijal svou matku.

Velmi emotivně působí pasáže textu, kdy bratr navštíví už zemřelou sestru. Autorka podrobně, velmi citlivě popisuje jejich poslední setkání. „*U lůžka klečely dvě jeptišky zahloubané do modliteb. Na posteli ležela strnulá vyhublá mrtvola přikrytá prostěradlem. Představená k ní přistoupila a stáhla prostěradlo z obličeje. Pavel uskočil, zapotácel se a narazil do veřejí dveří, zůstal tam stát a svíjel se v mukách. Konečně, konečně se mu z očí vyřinuly slzy. „To není moje Milada, to není ona. Kde je moje Milada?“ vykřikl.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 192) Tímto momentem se i čtenář naposledy setkává s postavou Milady.

4.2.5 Barbora

Barbora Holubová je matka Pavla a Milady a zároveň manželka Martina Holuba. Je to postava, se kterou se setkáváme jen na začátku, na konci příběhu a prostřednictvím dvou dopisů, které posílá Pavlovi z vězení. I přesto, že nevystupuje v knize příliš často, je velmi důležitá pro celý vývoj příběhu. Autorka ji popisuje takto: „*Ona vysoká, silná, s nespornými stopami bývalé krásy v opáleném obličejí.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 5)

Na začátku se s ní setkáváme jako s matkou dvou dětí a manželkou, která se svého manžela bojí. Nebrání se, když je obviněna spolu s manželem z vraždy faráře. Přitom nemá na vraždě žádný podíl. Jelikož je však celou dobu pasivní, je odsouzena na deset let do vězení. Ihned nastupuje svůj trest a tím, že se mu nebrání a hodlá ho vykonat, nechává ve vesnici své dvě děti, které se stávají sirotky bez domova. Ovlivní tak následující vývoj života obou svých dětí. Čtenáři se může zdát, že je bezohlednou ženou, která „dává přednost“ svému muži a děti přenechává osudu. Na druhou stranu však dává dětem jistou šanci dokázat ostatním, že je nemohou soudit podle skutků rodičů. Je možné však, že kdyby Barbora svůj trest nenastoupila, život obou dětí by se ubíral jiným směrem. Na začátku příběhu tedy působí jako pasivní postava bez vlastního názoru, která se podřizuje svému manželovi a vždy uposlechne jeho příkazy. Vše tak dělá ze strachu z vlastního manžela. „*Nebála se soudců, nebála se smrti, bála se „muže“.*“ (Ebner-Eschenbachová, 2006, s. 9)

Jakmile se Barbora Holubová ocitá ve vězení, přestáváme sledovat její příběh a setkáváme se s ní jen prostřednictvím dopisů. Všimáme si na několika řádcích lásky, kterou chovala ke svým dětem. S motivem lásky se tedy setkáváme i u této postavy. Tentokrát se jedná o lásku matky ke svým dětem. Díky dopisům víme, jak na své děti myslí a modlí se za ně. Dále je také možné si všimnout, že jí není osud svých dětí lhostejný a že si uvědomuje, co svým rozhodnutím způsobila. Můžeme u ní cítit jisté obavy z toho, co přijde, až se vrátí z vězení domů. „*Moje děti vednevnoci se za vás modlím k Pánubohu myslím taky že moje dcera Milada bude malá jeptiška až přijde čas a tady vdomě pilně pracuju to mi ukládají pro moje děti...Za šest let můj milý synu Pavle přídu domu a prosim vás ještě abyste někdy vdobřém mysleli na matku nejubožejší na světě.*“ (Ebner-Eschenbachová 2006, s. 37)

S Barborou Holubovou se setkáváme ještě na konci celého příběhu. Vrací se po deseti letech domů do Solašova a je připravena být místními i synem odmítnuta. Nyní působí jako silná, sebevědomá žena, která je šťastná, že vidí svého syna spokojeného, slušného a zdravého. Autorka dává i této postavě šanci začít nový život jiným způsobem.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo především představit a blíže přiblížit zapomenutou moravskou spisovatelku Marii Ebnerovou z Eschenbachu. Dalším cílem bylo i představit její tvorbu a najít možné souvislosti mezi životem a dílem. Zároveň také díky představení autorky a její tvorby ukázat, v čem spočívá význam této spisovatelky.

V první části jsem objasnila pojem realismus a uvedla jeho znaky. Poté jsem se záměrně zaměřila jen na dva moravské realistické autory, kteří jsou spolu s Marií Ebnerovou z Eschenbachu v literatuře k sobě řazeni. Před samotným představením obou autorů jsem objasnila, co všechno spojuje tyto tři velké moravské realistické autory. Zjistila jsem, že toho je opravdu spousta. Tyto tři autory nejvíce spojuje už zmíněný realismus a jednoznačně také prostředí, do kterého zasazovali svá díla, tedy Morava. Poté jsem oba autory představila a naznačila jejich vazbu na moravské prostředí. Záměrně jsem uvedla také ukázky z realistických děl těchto autorů, abych potvrdila existenci realismu v jejich dílech.

V druhé části jsem se zaměřila už na samotnou autorku, které je tato práce věnována. Nastínila jsem tedy v této části život autorky. Velkým zjištěním byla bohatá historie rodu, ze kterého spisovatelka pocházela. Naznačila jsem nejprve stručně původ autorky a poté jsem se věnovala dětství, dospívání a mládí. Zjistila jsem, že dětství, které velmi často prožívala ve Zdislavicích, ovlivnilo její pozdější tvorbu. Rodné Zdislavice a okolí se jí stalo inspirací. Text jsem oživila ukázkami z autorčiných vzpomínek. Poté jsem nastínila autorčin život v manželství s Mořicem Ebnerem z Eschenbachu a zmínila také přátele, kteří hráli v jejím životě důležitou roli. Dalším velkým zjištěním bylo, že okruh přátel kolem Ebnerové byl poměrně široký a většinou se jednalo o známé osobnosti. Všichni ji podporovali v jejím nadšení psát, zatímco u rodiny se setkávala s nepochopením. I přesto však šla za svým cílem stát se uznávanou spisovatelkou.

V třetí části jsem představila dílo autorky. Zaměřila jsem se nejenom na obecnou charakteristiku tvorby, ale také na význam tvorby, který spočívá především v próze. Jak jsem zjistila, její dílo je opravdu počtem rozsáhlé a žánrově rozmanité. Většina děl je zasazena do moravského prostředí, což dokazuje autorčinu vazbu i lásku k tomuto prostředí. V této kapitole jsem věnovala i prostor pro objasnění označení „*moravská Božena Němcová*“, které je u Ebnerové z Eschenbachu často uváděno. Podle těch, kteří se tímto označením zabývali, se však vyskytuje mezi oběma autorkami spíše více rozdílů.

Čtvrtou část práce jsem věnovala představení románu „*Obecní dítě*“. Přiblížila jsem román, který nese rysy realismu a jehož děj se odehrává na moravské vesnici. Román může být

skutečně považován za vývojový, jelikož během příběhu opravdu dochází k vývoji hlavního hrdiny. Zjistila jsem, že dílo nese všechny rysy, které jsou pro tvorbu autorky typické. Najdeme tam moravské prostředí, děj se odehrává na vesnici, nalézáme tam kontrast bohatých a chudých lidí, realistický popis prostředí, postav i situací. I přesto, že se hrdina nachází na společenském dně, autorka mu dává možnost svůj osud změnit, což prokazuje pro autorku typické sociální cítění.

Na úplném začátku jsem se zaměřila na okolnosti vzniku románu a zabývala se titulem díla. Jak jsem zmínila, námět románu není jen okamžitým autorčiným nápadem, ale nejspíše vychází z reálného základu. Pokračovala jsem rozbořením díla z kompozičního hlediska. V rámci kompozice jsem naznačila dějovou linii, čas a prostor. Co se týká času, autorka nejspíše záměrně zasadila příběh do období, ve kterém žila, jelikož ho moc dobře znala. Román tedy působí o to více realisticky. Prostor odpovídá moravské vesnici. U analýzy postav jsem se zaměřila nejvíce na hlavního hrdinu a poté už jen na ty postavy, které byly důležité ve vztahu k hlavnímu hrdinovi a které na něj měly jistý vliv. Součástí analýzy postav jsem rozebrala i důležité motivy. Zaměřila jsem se na motiv lásky, který provází celé dílo. Věnovala jsem pozornost v rámci postav i motivu odpuštění a přátelství. Po celou dobu jsem pracovala s úryvky z románu.

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

BOK, Josef, et al. *Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1987. 844 s.

DAVID, Jakob Julius. *Hanačka*. Praha: I. L. Kober, 1918. 63 s.

EBNER-ESCHENBACHOVÁ, Marie von. *Má dětská léta: životopisné črty*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2005. 191 s. ISBN 80-7364-014-7.

EBNER-ESCHENBACHOVÁ, Marie von. *Obecní dítě*. Brno: Barrister & Principal, 2006. 257 s. ISBN 80-7364-031-7.

FIALOVÁ-FÜRSTOVÁ, Ingeborg. *O německy psané literatuře pražské, moravské a židovské*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. 331 s. ISBN 978-80-244-5081-0.

CHALOUPKA, Otakar. *Příruční slovník české literatury od počátku do současnosti*. 1. vyd. Brno: Centa, 2005. 1116 s. ISBN 8086785033.

JEŘÁBKOVÁ, Eleonora. REISSNER, Martin a SAHÁNEK, Stanislav. *Moravská spisovatelka Marie Ebnerová z Eschenbachu a Zdislavice*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2014. 90 s. 978-80-7028-425-4.

KOSATÍK, Pavel. *Menší knížka o německých spisovatelích z Čech a Moravy*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 2001. 267 s. ISBN 80-85844-79-6.

KUBÍČEK, Jaromír ed. *Marie von Ebner-Eschenbach v české literatuře*. Brno: Univerzitní knihovna, 1976. 7 s.

KUBÍČEK, Tomáš. *Literární Morava*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. 321 s. ISBN 8072750380.

Moravské zemské muzeum Brno. *Marie Ebnerová z Eschenbachu/Deník moderní Evropanky* [výstava]. Dietrichsteinský palác Brno 2. 3. 2016-19. 6. 2016.

MUNZAR, Jiří. *Marie von Ebner-Eschenbach: velká moravská spisovatelka německého jazyka*. 1. vyd. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně, 2003. 46 s. ISBN 8085032961.

NÜNNING, Ansgar ed. *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce, osobnosti, základní pojmy*. 1. vyd. Brno: Host, 2006. 912 s. ISBN 80-7294-170-4.

PAVELKA, Jiří a POSPÍŠIL, Ivo. *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Brno: Georgetown, 1993. 290 s. ISBN 80-901604-0-9.

PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. 422 s. ISBN 80-7182-124-1.

SAAR, Ferdinand von. *Rekviem lásky*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1972. 439 s.

TIMOFEJEV, Leonid Ivanovič. *Theorie literatury: základy literární vědy*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1953. 420 s.

VALOUCH, František a STAREK, Jana. *Marie von Ebner-Eschenbach: život a dílo: sborník příspěvků ze symposia. Kroměříž, 3.–4. 5. 1995*. Brno: Masarykova Univerzita, 1999. ISBN 80-210-2026-1.

VLAŠÍN, Štěpán ed. *Slovník literárních směrů a skupin*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1977. 349 s.

Internetové zdroje

BÍLEK, Petr. U knihovny s Petrem Bílkem č. 13. In: *literarky.cz*. [online]. 26. 4. 2015. 1. 5. 2015 [cit. 14. 4. 2018]. Dostupné z: <http://literarky.cz/offline/u-knihovny/19791-u-knihovny-s-petrem-bilkem-12>

JEŘÁBKOVÁ, Eleonora. *Josephine von Knorr, eine heute fast unbekannte österreichische Dichterin*. Materialien und Berichte. [online]. Brün: 2014 [cit. 14.4.2018]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/130942/1_BrunnerBeitragGermanistikNordistik_28-2014-1_14.pdf?sequence=1

JEŘÁBKOVÁ, Eleonora. *Marie von Ebner-Eschenbach – Leben und Werk im Kontext*. Brünn, 2012. Dissertation. Masaryk-Universität. Philosophische Fakultät. Lehrstuhl für Germanistik, Nordistik und Nederlandistik.

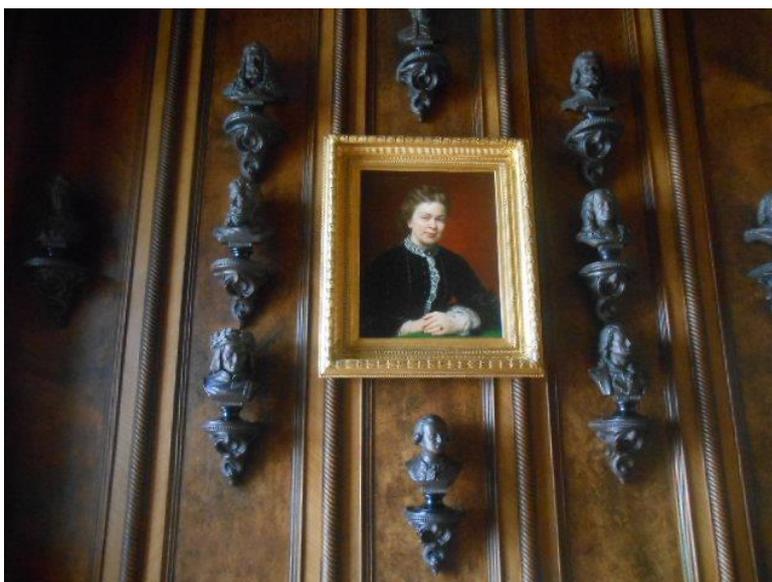
KREJČÍ, Jan. Paní Marie Ebnerová z Eschenbachu. *Naše doba*. [online]. Praha: roč. 9 č. 1, s. 20 [cit. 14. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:c4c45e81-9a0f-11e7-a093-005056825209?page=uuid:3b6b4dd0-9a62-11e7-8394-5ef3fc9ae867>

VYKOUPIĽ, Libor. Ecce Homo – Ferdinand von Saar. In: *archive.is* [online]. Brno: Český rozhlas, 24. 7. 2006. [cit. 14. 4. 2018]. Dostupné z: <https://archive.is/ptGXT>

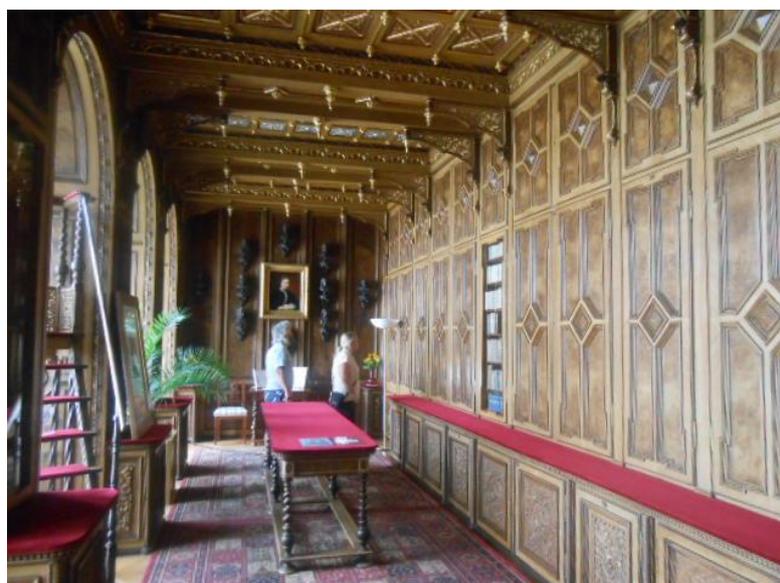
Přílohy

Obr. č. 1 – Portrét Marie Ebnerové z Eschenbachu v zámecké knihovně na zámku Lysice

Obr. č. 2 – Knihovna Marie Ebnerové z Eschenbachu na zámku Lysice

Obr. č. 1 autor Petra Říková

Obr. č. 2 autor Petra Říková

Anotace

Jméno a příjmení:	Petra Říkovská
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Zapomenutá moravská spisovatelka Marie Ebnerová z Eschenbachu
Název v angličtině:	Forgotten moravian writer Marie Ebnerová from Eschenbach
Anotace práce:	Práce se zabývá životem a tvorbou moravské realistické autorky Marie Ebnerové z Eschenbachu, která je často nazývána jako „moravská“ nebo „rakouská Božena Němcová“. Hlavním cílem práce je představit zapomenutou moravskou autorku, charakterizovat její tvorbu a představit autorčino nejznámější dílo román <i>Obecní dítě</i> .
Klíčová slova:	realismus, moravská literatura, Marie Ebnerová z Eschenbachu, Zdislavice, Obecní dítě
Anotace v angličtině:	The Bachelor thesis focuses on the life and literary work of the Moravian realistic writer Marie Ebnerová from Eschenbach, who is called as „Moravian“ or „Austrian Božena Němcová“. The main aim of the thesis is to introduce the forgotten Moravian writer, to characterize her work and to introduce the author's most famous work, the novel <i>Municipal child</i> .
Klíčová slova v angličtině:	realism, Moravian literature, Marie Ebnerová z Eschenbachu, Zdislavice, Municipal child
Přílohy vázané v práci:	fotografie

Rozsah práce:	44 s.
Jazyk práce:	český